

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Etika ctností ve výuce na konkrétní základní škole

Virtue Ethics in teaching at a specific elementary school

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. Matěj Král, Ph.D.

Autor:

Eliška Hoppeová

Praha 2022

Poděkování

Tímto děkuji vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Matěji Královi, Ph.D. za odborné vedení, pomoc, cenné rady a čas, který mi věnoval.

Zároveň děkuji vedení Základní školy Parentes za poskytnutí materiálů a informací, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Etika ctností ve výuce na konkrétní základní škole“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27.12.2022

Eliška Hoppeová

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje etice ctností ve výuce na konkrétní základní škole. V první kapitole definuje základní pojmy, které patří do etiky ctností. Ve druhé kapitule pojednává o Základní škole Parentes, charakterizuje ji a dává do kontextu s myšlenkami svatého Josemaríi Escrivy de Balaguer. Popisuje, jak probíhá výuka etiky na této základní škole a také moji osobní praxi zde.

V empirické části se práce věnuje kvalitativnímu výzkumu, ve kterém byla data shromážděna pomocí polostrukturovaných rozhovorů a zanalyzována metodou interpretativní fenomenologické analýzy. Výzkum se zabývá osobní zkušeností a prožitkem výuky etiky u žáků této základní školy.

Klíčová slova

Etika ctnosti, etika, ctnost, výuka, základní škola, kvalitativní výzkum.

Annotation

This bachelor's thesis is devoted to the teaching of virtue ethics at a specific elementary school. In the first chapter, it defines the basic concepts that belong to virtue ethics. In the second chapter, it discusses the Parentes Elementary School, characterises it and puts it in context with the ideas of St. Josemaría Escrivá de Balaguer. It describes how ethics is taught at this elementary school and also my personal teaching experience here.

In the empirical part, the work is devoted to qualitative research, in which data were collected using semi-structured interviews and analyzed using the method of interpretive phenomenological analysis. The research deals with the personal experience and experience of teaching ethics among pupils of this elementary school.

Key words

Virtue ethics, ethics, virtue, teaching, elementary school, qualitative research.

Obsah

Úvod	9
I. Teoretická část	10
1. Etika ctnosti jako součást normativní etiky	10
1.1. Ctnost	11
1.2. Etika	12
1.3. Etika ctnosti.....	12
2. Základní škola Parentes	14
2.1. Pět pilířů.....	15
2.2. Josemaría Escrivá de Balaguer.....	19
2.3. Myšlenky svatého Josemaríi k výchově a vzdělávání.....	21
2.4. Opus Dei.....	23
2.5. Etika – výchova ke ctnostem.....	24
2.6. Praxe v ZŠ Parentes	27
II. Empirická část	31
3. Cíl empirické části.....	31
3.1. Kvalitativní metoda.....	31
3.2. Interpretativní fenomenologická analýza.....	31
3.3. Výzkumné otázky.....	32
3.4. Účastníci výzkumu.....	32
3.5. Postup analýzy	33
4. Výzkum a jeho analýza	33
4.1. Rozhovor 1 – Matěj.....	33
4.2. Rozhovor 2 - Jakub	36
4.3. Rozhovor 3 - Ema	39
4.4. Rozhovor 4 - Anna	41
4.5. Vyhodnocení výzkumu	44

Závěr.....	47
Seznam použité literatury	48
Přílohy	50

Seznam zkratk

ADHD (attention deficit hyperactivity disorder) – porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou

In – v publikaci

IPA – interpretativní fenomenologická analýza

MŠ – mateřská škola

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

s. – strana

ZŠ – základní škola

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je etika ctností ve výuce na konkrétní základní škole. Při výběru tématu práce mi byla inspirací moje vlastní dlouholetá praxe na základní škole a touha dozvědět se o etice ctností více. Zároveň je etická výchova téma ve společnosti velice aktuální a je dle mého názoru nezbytným klíčem pro výchovu budoucích generací.

Bakalářskou práci tvoří teoretická a empirická část. V první části práce se zaměřuji na definování základních pojmů, na charakteristiku Základní školy Parentes, na osobnost svatého Josemaríi Escrivá de Balaguer, zakladatele osobní prelatury katolické církve Opus Dei, a na svou praxi na této škole se zaměřením na výuku etiky.

Ve druhé části práce přibližuji kvalitativní metodu interpretativní fenomenologické analýzy, stanovuji výzkumné otázky a provádím analýzu dat, získaných během výzkumného šetření. Cílem empirické části práce je zjistit, jaká je životní zkušenost respondentů s výukou etiky a jak hodnotí její přínos do svého života.

I. Teoretická část

1. Etika ctnosti jako součást normativní etiky

„Jednejte tak, jak by ve Vaší situaci jednal ctnostný člověk.“¹

Takovouto radu byste pravděpodobně dostali od člověka, který se zabývá etikou ctnosti. Etika ctnosti je jednou ze tří základních teorií takzvané normativní etiky. Normativní etika je součástí etiky a zkoumá obecné principy a normy morálního jednání. Normativní etika se snaží najít odpovědi na to, jaké chování či jednání je morálně správné či nesprávné.²

V normativní etice existuje více možností, jak by se na morální otázky mělo pohlížet. Jak již bylo řečeno, existují tři hlavní teorie – teorie etiky ctnosti, teorie deontologické etiky a teorie konsekvencialistické etiky.

Jakub Jirsa tyto tři teorie příhodně nazývá jako hlavní „rodiny etických teorií“.³ „Teorie patřící mezi konsekvencialistické, např. utilitarismus, zakládají hodnocení na důsledcích jednání a jako dobré hodnotí takové jednání, které v důsledku maximalizuje množství předem dané hodnoty. Deontologické teorie se soustředí na jednání a jeho principy. Jejich základní otázkou je, zda tato jednání či jejich principy odpovídají správným pravidlům a povinnostem. Fundamentem pro rodinu etických teorií, které označujeme jako etika ctností, je sám jednající. Ctnostný člověk je totiž sám měřítkem toho, jak bychom měli jednat.“⁴ Etika ctností tedy na rozdíl od konsekvencialistické teorie upřednostňuje morální charakter člověka před výsledkem jeho činu. Důležitější je tedy aby jednající osoba byla dobrého charakteru než to, jak daný čin dopadne.⁵ Když se tedy člověk ocitne před nějakým rozhodnutím, etika ctností by mu poradila úvodní větou této kapitoly čili „Jednejte tak, jak by ve Vaší situaci jednal ctnostný člověk.“

¹ Virtue Ethics | Internet Encyclopedia of Philosophy. *Internet Encyclopedia of Philosophy | An encyclopedia of philosophy articles written by professional philosophers.* [online]. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://iep.utm.edu/virtue/>.

² PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník.* Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3. Strana 213-214.

³ JIRSA, Jakub, Matej CÍBIK, Marcus DÜWELL, et al. *Přístupy k etice. III.* Praha: Filosofia, 2016. ISBN 978-80-7007-482-4. Strana 179.

⁴ Tamtéž.

⁵ Virtue Ethics | Internet Encyclopedia of Philosophy. *Internet Encyclopedia of Philosophy | An encyclopedia of philosophy articles written by professional philosophers.* [online]. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://iep.utm.edu/virtue/>.

V následujících podkapitolách se pokusím definovat základní pojmy, které se váží k tématu mé práce, jako jsou *ctnost*, *etika* a *etika ctnosti*.

1.1. Ctnost

„Ctnost je trvalá mravní kvalita člověka, která ho činí schopným správného jednání, aniž by o to musel v každém jednotlivém případě zvláště usilovat či o tom přemýšlet. Proto měli lidé odedávna dojem, že takový člověk vlastně nejedná sám, nýbrž že jedná *ctnost* v něm.“⁶

Alternativní definice tohoto pojmu „ctnost je trvalá a pevná dispozice konat dobro“ klade důraz právě na ono konání dobra.⁷

Již méně stručná definice Stanfordské encyklopedie filosofie interpretuje tento pojem jako „vynikající charakterový rys“. Dle autorů je to „dispozice, která je v jejím nositeli dobře zakořeněná – něco, co jde až do hloubky, na rozdíl od zvyku, jako je pití čaje – všimnout si, očekávat, oceňovat, cítit, toužit, vybírat si, jednat a reagovat určitým charakteristickým způsobem. Vlastnit ctnost znamená být určitým druhem člověka s určitým komplexním smýšlením.“⁸

Každá z uvedených definic ctnosti je trochu jiná, a přece mají všechny stejné jádro – ctnost je hluboce zakořeněný charakterový rys, dispozice konat dobro. Mezi ctnostmi se tedy dají zařadit vlastnosti jako například statečnost, moudrost či spravedlnost.

Když o někom řekneme, že je statečný, myslíme tím, že je to pro něj charakteristický rys a v určitých situacích budeme očekávat, že se zachová statečně. Může se ale stát, že se statečně nezachová, potom budeme hledat důvody, které k tomuto jednání daného člověka vedly. Zároveň to ale neznamená, že daný člověk není ctnostný. Ctnost se totiž dále vyvíjí, daný rys se posiluje či oslabuje. K posilování takového charakterového rysu dochází přímo během ctnostného jednání. Nicméně toto jednání není automatické, nejde jen o návyk jednat určitým způsobem v určitých situacích. Ctnostný člověk se rozhodne, proč takovým způsobem jedná a dokáže své jednání odůvodnit. Jinými slovy ví, co dělá a proč to dělá.

⁶ SOKOL, Jan. *Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů*. 6., rozš. vyd., (Ve Vyšehradu 4.). Praha: Vyšehrad, 2010. Moderní myšlení. ISBN 978-80-7429-056-5. Heslo ctnost.

⁷ Ctnost - ABZ.cz: slovník cizích slov. *ABZ.cz: slovník cizích slov – online hledání* [online]. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/ctnost>.

⁸ HURSTHOUSE, Rosalind and Glen PETTIGROVE. Virtue Ethics. *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/ethics-virtue/>.

Ctnostný člověk není pouze naučen jednat správným způsobem jako malé dítě. Nejedná jen podle ctnosti, nebo v souladu s ní, ale na základě této ctnosti.⁹

1.2. Etika

„Etika (z řec. étos = obyčej, zvyk, péče) je filosofická nauka o správném jednání. Na rozdíl od morálky, která je blíže konkrétním pravidlům, snaží se etika najít společné a obecné základy, na nichž morálka stojí, případně ji zdůvodnit.“¹⁰

„Etika (z řec.étos = mrav, zvyklost) je filosofická disciplína nebo učení o odpovědném jednání uvnitř lidského spolubytí. Za synonymum etiky lze považovat v Čechách méně používaný název morální filozofie, který zavedl M. T. Cicero.“¹¹

Etika je tedy jednou z filosofických disciplín, která zkoumá, jaké jednání je a není morálně správné. Předmětem zkoumání etiky je morálka. Dalo by se říci, že etika je „teorií mravnosti“¹². V centru pozornosti jsou základní lidské otázky jako například „Jak mám nyní jednat?“, „Jaký smysl má to, co dělám?“, „Jaké rozhodnutí je správné?“. Na tyto otázky se člověk pokouší nalézt odpověď každý den a provází ho celý život.

Etika rozlišuje, co je dobré a zlé a poskytuje nám určité normy lidského jednání.

1.3. Etika ctností

Moderní etika ctností vychází z obrození této disciplíny po druhé světové válce, kdy se filosofové hledající cestu k rozšíření studia za hranice tradičních otázek o lidském rozumu a vůli obrátili na mnohem otevřenější a obsáhlejší antické pojetí tohoto problému. Hlavním znakem tohoto neo-antického pojetí ctností je jeho zahrnutí emocí a mezilidských vztahů, což vede ke zkoumání otázek o širších aspektech lidského života, jako jsou definice dobré výchovy dětí či charakteru. Dalším typickým znakem poválečného vývoje etiky ctností je její kritika myšlenek Immanuela Kanta, a naopak integrace určitých částí Aristotelovy nauky.¹³

⁹ JIRSA, Jakub. „Jednej tak, jak by jednal ctnostný člověk: etika ctností a její problémy“, in: *Přístupy k etice. III.* Praha: Filosofia, 2016. ISBN 978-80-7007-482-4. Strana 179-218.

¹⁰ SOKOL, Jan. *Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů*. 6., rozš. vyd., (Ve Vyšehradu 4.). Praha: Vyšehrad, 2010. Moderní myšlení. ISBN 978-80-7429-056-5. Heslo etika.

¹¹ PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3. Heslo etika.

¹² Etika - ABZ.cz: slovník cizích slov. *ABZ.cz: slovník cizích slov – online hledání* [online]. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/etika>.

¹³ Etika ctností • mujRozhlas. *mujRozhlas • Poslouchám, co chci* [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://www.mujrozhlas.cz/reflexe-historie-filozofie/etika-ctnosti>.

Ačkoliv soudobá etika ctností nemusí nutně plně záviset na neo-aristotelismu, její antické kořeny jsou jasně zřetelné v zahrnutí následujících třech klíčových idejí.¹⁴ *Areté*, tedy ctnost či výtečnost, *fronésis*, praktická moudrost, a *eudaimonia*, štěstí či blaženost.¹⁵

Následující desetiletí druhé poloviny dvacátého století byly svědky plodného přezkoumávání těchto antických myšlenek. Důležitými představiteli, na které se do současnosti odkazuje odborná literatura, jsou například G. E. M. Anscombová, Philipa Footová a Alasdair MacIntyre.¹⁶ I v českém prostředí se v současnosti věnuje řada výzkumníků tomuto tématu, mezi nimi je nutné zmínit alespoň Kamilu Pacovskou a Jakuba Jirsu.

¹⁴ HURSTHOUSE, Rosalind and Glen PETTIGROVE. Virtue Ethics. *Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/ethics-virtue/>.

¹⁵ SOKOL, Jan. *Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů*. 6., rozš. vyd., (Ve Vyšehradu 4.). Praha: Vyšehrad, 2010. Moderní myšlení. ISBN 978-80-7429-056-5. Hesla *areté*, *fronésis*, *eudaimonia*.

¹⁶ JIRSA, Jakub. „Jednej tak, jak by jednal ctnostný člověk: etika ctností a její problémy“, in: *Přístupy k etice*. III. Praha: Filosofía, 2016. ISBN 978-80-7007-482-4. Strana 179-218.

2. Základní škola Parentes

Ve druhém úseku teoretické části této práce se budu zabývat základní školou, která mě přivedla k tématu etiky ctností. Tou školou je Základní škola Parentes Praha, kde jsem po dobu šesti let pracovně působila a kde jsem získala veškeré své zkušenosti s výukou etiky i ctností. Nejprve představím školu a její vzdělávací metodu, poté se zaměřím na osobnost svatého Josemaríi Escrivá de Balaguer, jehož myšlenky ovlivnily vzdělávací filosofii ZŠ Parentes Na závěr popíšu svou vlastní zkušenost coby pedagoga působícího na této škole.

Základní škola a mateřská škola Parentes Praha je soukromá základní a mateřská škola rodinného typu, která sídlí v klidné části Stodůlek na Praze 13. Mateřská škola vznikla v roce 2009 a původně se jmenovala Mateřská škola Lipka. V roce 2014 byla přejmenována na MŠ Parentes a zároveň se rozšířila o základní školu. Základní škola Parentes tedy funguje od 1.9. 2014 a do konce roku 2020 sídlila na Radlické ulici v Praze 5. Kvůli potřebě navýšení kapacity došlo v roce 2021 k přestěhování školy i školky do Stodůlek na Prahu 13.

Mateřská škola se nyní skládá ze dvou tříd s kapacitou 18 dětí pro každou skupinu a základní škola má devět tříd základní školy, vždy jednu třídu v ročníku o maximální kapacitě 20 žáků.

Zřizovatelem školy je spolek Parentes, což je neziskové nepolitické sdružení založené v roce 2008 několika manželskými páry, které chtěly svým dětem dopřát kvalitní vzdělání zaměřené především na univerzální rozvoj osobnosti a výchovu k hodnotám.

V České republice existují ještě další školy, které fungují na podobném principu jako ZŠ a MŠ Parentes. Jsou to například Mateřská škola Ratolest v Petřikově, Základní škola a Gymnázium Navis ve Světicích u Říčan nebo Základní škola Světlo v Třebíči.¹⁷

Ve školách zřizovaných spolkem Parentes se uplatňuje výukový model, který je realizován ve 38 zemích na světě a který staví na pěti pilířích¹⁸, které představím v další kapitole.

¹⁷ Základní informace o těchto školách se nachází na jejich webových stránkách: <http://www.msratolest.cz/cs/filozofie-skoly>. [online], [cit. 21.12.2022]. <https://www.zsnavis.cz/>. [online], [cit. 21.12.2022]. <https://www.zssvetlo.com/a/profil-skoly> [online], [cit. 21.12.2022].

¹⁸ Obecné informace – Škola Parentes. *Škola Parentes – Základní škola a mateřská škola Parentes Praha* [online], [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.parentes.cz/zakladni-skola-parentes-praha/o-skole/obecne-informace/>.

Tento vzdělávací program si zakládá na aktivní spolupráci rodiny a školy při výchově dětí a nabízí nadstandartní vzdělání zahrnující etické a duchovní aspekty života v současné společnosti.

2.1. Pět pilířů

V základní škole Parentes se napříč celou školou aplikuje následujících pět pilířů: úzká spolupráce školy a rodiny, výchova ke ctnostem a sociálním hodnotám, tutoriální systém, kvalitní vzdělání a duchovní přesah vzdělávání.

I. Úzká spolupráce školy a rodiny

Prvním pilířem školy je úzká spolupráce školy a rodiny. Vzdělávací projekt ZŠ Parentes se neobejde bez trvalé a aktivní spolupráce rodičů dítěte. Rodiče jsou prvními a těmi nejdůležitějšími zprostředkovateli vzdělání a mají nejen právo, ale také povinnost ho svým dětem poskytnout. Člověk se přirozeně vzdělává v prostředí rodiny, kde získává základní principy a postoje pro svůj tělesný, intelektuální i morální rozvoj, za který jsou zodpovědní rodiče. Škola pomáhá rodičům s výchovou jejich dětí, aniž by je však nahrazovala. I když je vliv školy na děti velký, nikdy není tak obsáhlý jako v rodině. Kvalitního vzdělání lze dosáhnout jen pokud rodina a škola sdílejí společné základní hodnoty. „Spolupráce rodičů a školy vede k harmonickému a vyrovnanému vývoji dětí.“¹⁹ Tato spolupráce je založena na vzájemné důvěře a individuálnímu přístupu ke každé rodině. Díky kontaktu mezi rodinou a školou mohou rodiče sledovat každodenní pokroky svého dítěte. Škola pravidelně pořádá různé besedy, přednášky a kurzy s odborníky z různých odvětví, kterých se rodiče mohou zúčastnit.²⁰

II. Výchova ke ctnostem a sociálním hodnotám včetně vědomí odpovědnosti

Druhým pilířem školy je výchova ke ctnostem, neboť podle vzdělávacího systému školy je v dnešní době důležité vést děti k tomu, aby jednaly svobodně, aby se rozhodovaly samostatně, aby poctivě plnily své povinnosti a byly dobrými občany s jasným vědomím odpovědnosti za své činy. Součástí školního vzdělávacího

¹⁹ 5 pilířů našich škol – Škola Parentes. *Škola Parentes – Základní škola a mateřská škola Parentes Praha* [online], [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.parentes.cz/zakladni-skola-parentes-praha/cim-jsme-vyjimecni/5-piliru-nasich-skol/>.

²⁰ 5 pilířů našich škol – Škola Parentes. *Škola Parentes – Základní škola a mateřská škola Parentes Praha* [online], [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.parentes.cz/zakladni-skola-parentes-praha/cim-jsme-vyjimecni/5-piliru-nasich-skol/>.

programu je vyučovací předmět etika, ale na výchovu ke ctnostem je kladen důraz i v jiných vyučovacích předmětech či během tutoringu žáků (třetí pilíř). Škola vede děti k dobrému chování, sociálnímu citění a k jasným názorům. Dává jim také příležitost pomáhat druhým a být v kontaktu s trpícími a nemocnými. Snaží se dětem ukázat a přiblížit životy méně privilegovaných lidí, kteří trpí nouzí nebo procházejí těžkým obdobím.²¹

Více o výuce etiky a ctností na škole v kapitole 2.5.

III. Tutoriální systém

Třetím pilířem školy je individuální přístup k žákovi a jeho rodině aneb tutoriální systém. Tutoriální systém se zaměřuje na růst osobnosti dítěte a je významnou podporou individuálního přístupu ke každému žákovi.

Kdo je vlastně tutor? Pojem tutor je známý hlavně z anglosaského univerzitního prostředí, kde označuje studijního vedoucího či vychovatele. V jiném významu může být tutor soukromým učitelem Nebo také poručníkem, ochráncem. I na některých českých vysokých školách je studentovi přidělen tutor, který je mu průvodcem a rádcem, obzvlášť ve věcech, které se týkají studia. V základní škole Parentes může být tutorem dítěte třídní učitel, jiný učitel, ředitel školy či zástupce ředitele školy nebo vychovatel či asistent pedagoga. V každém případě je to někdo, kdo přichází s dítětem častěji do kontaktu a nevidá ho pouze jednou za měsíc. Ať už je tutorem dítěte kdokoliv, měl by se stát člověkem, na kterého se žák obrací s důvěrou a na pravidelná setkání s ním se těší. Měl by být také jeho ochráncem, průvodcem a rádcem. Student by si na schůzkách s tutorem neměl připadat jako „na koberečku“, měl by se s ním naopak cítit příjemně. Schůzky s tutorem by se měly nést v přátelském duchu a žák by měl cítit, že tutor je na jeho straně a je tu vždy pro něj. Pokud vztah tutora a jeho svěřence funguje správně, slouží jejich společné schůzky k prevenci nejrůznějších nežádoucích projevů chování či případných studijních neúspěchů. Může být například v úplném začátku odhalena šikana nebo může dojít k včasnému vysvětlení konfliktu. Během schůzek tutora a jeho svěřence dochází hlavně k hlubšímu porozumění žákovi, jeho rodinné situaci, jeho vztahům se spolužáky či případným studijním potížím.

²¹ 5 pilířů našich škol – Škola Parentes. *Škola Parentes – Základní škola a mateřská škola Parentes Praha* [online], [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.parentes.cz/zakladni-skola-parentes-praha/cim-jsme-vyjimecni/5-piliru-nasich-skol/>.

Tento koncept tutoriálního systému, převzatý z některých západoevropských a jihoamerických škol, zahrnuje jednak pravidelné schůzky dítěte s tutorem, které bývají jednou až dvakrát do měsíce, jednak schůzky tutora nejlépe s oběma rodiči dítěte třikrát do roka. Schůzka, které se říká tutoring, může trvat i jen několik málo minut, pokud žáka nic netrápí a dobře prospívá. Je ale možné že se schůzka protáhne, na což by měl být tutor připravený. Záleží za také na věku dítěte, čím starší děti jsou, tím déle si rády povídají (alespoň co se mé zkušenosti týče). V závěru každého tutoringu by se mělo společnými silami dospět k nějakému předsevzetí, k něčemu, v čem se dítě bude snažit zlepšit, na čem bude v dalších týdnech pracovat. Takové předsevzetí by mělo být ideálně pouze jedno a mělo by být zcela konkrétní. Například „Pokusím se neřešit spory se spolužákem násilím.“. Při další společné schůzce, tutoringu, se k předsevzetí tutor a jeho svěřenec vrátí a dítě se samo pokusí zhodnotit, jak se mu dařilo. Poté společně vyhodnotí, zda bude dítě pokračovat se stejným předsevzetím, nebo si zvolí jiné. Dítě se takto učí na sobě pracovat, a to nejen na svých aktivitách ve škole a mimo školu, ale také na svém charakteru. Rozvíjí také své dobré vlastnosti, trénuje vůli a snaží se bojovat se svými slabostmi.

Schůzky s rodiči jsou méně časté, ale velice důležité. Probíhají třikrát do roka. O schůzku s tutorem by v ideálním případě měli projevit zájem sami rodiče, je to nadstandardní služba, kterou jim škola a její zaměstnanci nabízí a která by měla být prospěchem pro všechny zúčastněné strany. Na schůzku s tutorem dítěte by se měli dostavit nejlépe oba rodiče, a to proto, že na dítě většinou výchovně působí matka i otec a pokud má být vliv školy v souladu s jejich výchovou, je třeba spolupracovat s oběma rodiči. Proto i pracovně vytížený rodič by si měl udělat čas na své dítě a na schůzky chodit. Schůzka s rodiči je časově o něco náročnější, může trvat i 1-2 hodiny. Rodiče na schůzce s tutorem zjistí, jak se jejich dítěti ve škole daří, jak se ve škole chová, jak se projevuje jeho nadání a jaké jsou jeho vztahy se spolužáky. V neposlední řadě mohou rodiče s tutorem diskutovat o svých představách o budoucnosti svého dítěte, či probrat výchovné postupy nebo rodinnou situaci.²²

²² KÖSSLOVÁ, Barbora. *Tutoriální systém na základní škole – Praktická příručka pro učitele*. Vydala Základní škola Parentes Praha v rámci rozvojového programu MŠMT Podpora implementace Etické výchovy do vzdělávání v základních školách a v nižších ročnících víceletých gymnázií v roce 2016.

Tutoring je především pro tutorů časově velmi náročný systém, u kterého jsou však dlouhodobé výsledky nenahraditelné. Tutoriální systém zajišťuje harmonii mezi školou a domovem.

IV. Vzdělávací excelence

Čtvrtým pilířem školy je vzdělávací excelence. Škola důrazně dbá na to, aby žáci získali kvalitní vzdělání. Učitelé neustále pracují na posilování vnitřní motivace dětí k učení. Vedení školy pravidelně hodnotí výuku učitelů a zaměřuje se na implementaci moderních metod vzdělávání (projektová výuka, vrstevnické vyučování, kooperativní učení). Učitelé se pravidelně účastní nejrůznějších školení. Tento přístup se odráží na výsledcích dětí – škola dětem zajišťuje srovnávací zkoušky, ve kterých děti dosahují lepších výsledků, než mají mnohá víceletá gymnázia.²³

V. Duchovní přesah vzdělávání

„Duchovní rozvoj žáků tvoří nedílnou součást jejich výchovy. Žáci, ačkoliv nejsou nuceni, jsou podporováni v rozvíjení svého vztahu s Bohem a svobodném rozvoji svého duchovního života. Ve škole je každý týden přítomen katolický kněz, slouží mši svatou a je k dispozici pro duchovní rozhovor či svátost smíření.“²⁴

Škola dětem nabízí náboženské vzdělání, které probíhá v souladu se základními principy katolické nauky. Je dobrovolné a respektuje svobodu názoru. Škola není církevní, je otevřená pro rodiče a děti všech vyznání.²⁵ Škola nabízí náboženství jako nepovinnou vyučovací hodinu jednou týdně pro každý ročník. Nabízí také přípravu ke křtu a k prvnímu svatému přijímání.

²³ 5 pilířů našich škol – Škola Parentes. *Škola Parentes – Základní škola a mateřská škola Parentes Praha* [online]. [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.parentes.cz/zakladni-skola-parentes-praha/cim-jsme-vyjimecni/5-piliru-nasich-skol/>.

²⁴ Filozofie školy – ZŠ Navis. *Soukromá základní škola a gymnázium Navis Praha-východ, Světlce u Říčan – ZŠ Navis* [online]. [cit. 26.12.2022]. Dostupné z: <https://www.zsnavis.cz/cs/filozofie-skoly>.

²⁵ 5 pilířů našich škol – Škola Parentes. *Škola Parentes – Základní škola a mateřská škola Parentes Praha* [online]. [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.parentes.cz/zakladni-skola-parentes-praha/cim-jsme-vyjimecni/5-piliru-nasich-skol/>.

2.2. Josemaría Escrivá de Balaguer

Obrázek 1- svatý Josemaría

Dostupné

z: <https://www.catholicfaithstore.com/daily-bread/saint-josemaria-escriva-opus-dei/>

Svatý Josemaría Escrivá, celým jménem José María Julián Mariano Escrivá de Balaguer y Albas, byl španělský římskokatolický kněz a zakladatel Opus Dei.

Narodil se 9. ledna 1902 v Barbastro ve Španělsku a zemřel 26. června 1975 v Římě v Itálii. Měl pět sourozenců Carmen a Santiaga a tři mladší sestry, které zemřely v mladém věku. Jeho rodiče Jose a Dolores vychovali své děti v hluboké křesťanské víře. V roce 1915 zavřeli podnik jeho otce a celá jeho rodina se musela přestěhovat do Longroña. Zde se Josemaría začal připravovat na kněžství nejprve v Longroñu a potom v Zaragoze. Po smrti svého otce v roce 1924 se Josemaría stal hlavou rodiny, o kterou se musel postarat. Když byl roku 1925 vysvěcen, začal sloužit ve venkovské farnosti a poté se přestěhoval do Zaragozy. V roce 1927 mu biskup dal povolení k tomu, aby se přestěhoval do Madridu, aby mohl získat doktorát z práv. Dne 2. října 1928, během duchovních cvičení v Madridu, uviděl Josemaría to, co po něm bůh žádá: aby založil Opus Dei – instituci katolické církve, která bude šířit pozoruhodné poselství o tom, že každý člověk může nacházet svatost v obyčejném životě. Od té chvíle pracoval na uskutečňování tohoto úkolu a věnoval se kněžské činnosti mezi chudými a nemocnými. Okolnosti nemohly být obtížnější. Byl chudým a neznámým knězem bez finančních prostředků, neměl žádné pomocníky.²⁶ „Ve Španělsku 30. let zuřil antiklerikalismus, na kněze se útočilo, vypalovaly se kostely a kláštery. Přesto se Josemaría spoléhal na modlitbu a začal hledat lidi, kteří by rozuměli jeho poselství a zasvětili svůj život jeho šíření. Uprostřed velkých politických zmatků často plných násilí se Josemaría nepřiklonil na ničí stranu a učil své následovníky pluralismu, lásce a respektu ke svobodě. Růst byl zpočátku pomalý. Po 8 letech vstoupilo do Opus Dei sotva 20 lidí. Posléze vypukla válka. Španělská občanská válka přinesla ještě zuřivější náboženské pronásledování. Tisíce kněží, řeholníků a řeholnic bylo zavražděno. Otec Josemaría byl donucen odložit svou reverendu a skrývat se na různých místech v Madridu, aby se vyhnul zatčení a smrti. Jednu dobu se ukrýval v ústavu pro mentálně postižené, kde předstíral duševní onemocnění. Později s několika dalšími členy

²⁶ Životopis Josemarii Escrivy – Opus Dei. *Opus Dei – Svatý Josemaría* [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://opusdei.org/cs-cz/article/zivotopis/>.

Opus Dei našel útočiště na honduraském konzulátě, kde všichni sdíleli jeden pokoj. Během tohoto období se jako kněz staral o mnoho lidí někdy i v ohrožení vlastního života. Pro každého kněze to bylo velmi nebezpečné období, ale Otec Josemaría cítil, že nemůže přestat váleku v úkrytu, aniž by dostal svým kněžským povinnostem a práci na rozvoji Opus Dei. Na podzim roku 1937 cestoval inkognito do Barcelony, kde se připojil ke skupině pašeráků, kteří se vydali na noční vysilující pochod přes Pyreneje do Andorry. Do konce války usiloval o navázání kontaktů se členy a přáteli Opus Dei. Občanská válka zanechala ve Španělsku spoušť. O několik měsíců později obsadili nacisté Polsko a začala 2. světová válka, která zpusťovala Evropu. Španělsko si zachovalo neutralitu, byl velký nedostatek jídla a velká nouze. Navzdory obtížným podmínkám Otec Josemaría okamžitě obnovil svou činnost v Madridu a Opus Dei začalo rychle růst. Šířilo se do dalších španělských měst a v roce 1944 se tři laičtí členové, všichni inženýři, stali prvními kněžími Opus Dei. Josemaría již od počátku viděl, že Opus Dei je pro lidi z celého světa a pro lidi všech dob. V roce 1946 cestoval do Říma, aby získal souhlas svatého stolce, který by umožnil mezinárodní expanzi. V Římě zůstal až do konce svého života. V polovině 70. let působilo Opus Dei už ve více než třiceti zemích na šesti kontinentech. Josemaría chtěl všechny členy osobně formovat, a proto podporoval vybudování velkého komplexu v Římě, kde by se mohli mladí lidé vzdělávat v křesťanské nauce a později se vrátit domů a šířit tuto nauku společně s poselstvím Opus Dei.“²⁷ Často z Říma cestoval do mnoha evropských zemí, při jedné příležitosti i do Mexika, aby podnítil šíření Opus Dei do těchto míst. V letech 1974 a 1975 podnikl dvě dlouhé cesty do řady zemí Latinské Ameriky, kde se setkal s mnoha lidmi, se kterými mluvil o křesťanském povolání ke svatosti. Josemaría Escrivá zemřel v Římě 26. června 1975. „Papež Jan Pavel II. blahorečil Mons. Escrivu 17. května 1992. O deset let později, 6. října 2002, jej na Svatopetrském náměstí v Římě před velkým zástupem svatořečil. Při té příležitosti řekl papež v homilii: Pokračujte v jeho stopách a rozšiřujte ve společnosti vědomí, že jsme všichni povoláni ke svatosti, bez rozdílu rasy, třídy, kultury a věku.“²⁸

²⁷ Světec obyčejného života – Opus Dei. *Opus Dei – Svatý Josemaría* [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://opusdei.org/cs-cz/article/zivotopis-svateho-josemarii/>.

²⁸ Životopis Josemaríi Escrivy – Opus Dei. *Opus Dei – Svatý Josemaría* [online anglicky]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://opusdei.org/cs-cz/article/zivotopis/>.

2.3. Myšlenky svatého Josemaríi k výchově a vzdělávání

Kapitola o svatém Josemaríovi je zde proto, aby objasnila původ vzdělávacího konceptu Základní školy Parentes. Ta se myšlenkami tohoto muže inspirovala.

Svatý Josemaría nikdy nepsal pedagogické příručky, ale zakládal vzdělávací centra pro žáky všech věkových a sociálních kategorií, které byly inspirované jeho duchem a také celý svůj kněžský život věnoval výchovné a vzdělávací činnosti. V jeho duchu začaly vznikat tradiční školy nejprve ve Španělsku, ale poté po celém světě. Samotný Josemaría pracoval ve 20. letech minulého století, před organizováním vzdělávacích center, jako učitel. Jednou z institucí, která byla vytvořena z podnětu a na radu svatého Josemaríi Escrivá je systém soukromého školství Fomento de Centros de Enseñanza na jejímž založení pracoval i autor knihy *Myšlenky k výchově a vzdělávání* ze které čerpám.²⁹

Hlavní myšlenkou pedagogiky inspirované učením svatého Josemaríi je zapojení citového světa, tedy vůle a srdce. Tato myšlenka by se dala nazvat revolucí ve vzdělávání a může se jednoduše realizovat určením „času pro myšlení“ ve školním rozvrhu. V tomto čase by se věnovala pozornost rozhovorům orientovaným na problémy, které má lidské srdce během svého života.³⁰

V kapitole o sebepojetí autor zmiňuje rozdíl mezi člověkem, který mluví jistě a souvisle a druhým člověkem, který se vyjadřuje nerozhodně a váhavě. Zmiňuje, že denní přítomnost rodičů i učitelů může být stálým podnětem pro napodobování dětmi a žáky. Při vystupování učitele je proto důležitý mírný tón hlasu, upřímného vystupování a připravenost věnovat se žákovi a jeho otázkám.³¹

O důležitosti rodinného nebo školního prostředí říká, že snaha, kterou by měli učitelé i rodiče stále vyvíjet, je vytvořit prostředí úcty a sebevědomí v prostoru, kde se děti každý den pohybují.³²

V kapitole o implicitním učení zdůrazňuje, jak důležité je uvědomit si, že výchova a vzdělávání nezačínají v momentě, kdy učitel začne se svými žáky mluvit, nebo když rodiče

²⁹ GARCÍA HOZ, Víctor. *Myšlenky k výchově a vzdělávání: po stopách svatého Josemaríi*. Přeložila Helena VEPŘEKOVÁ. Unhošť: Lepanto, 2011. ISBN 978-80-904934-1-4. Strana 11.

³⁰ Tamtéž s. 39.

³¹ Tamtéž s. 52.

³² Tamtéž s. 55.

začnou se svými dětmi mluvit, ale v momentu, kdy například učitel vejde do třídy a jeho osobní vzhled a neverbální komunikace ovlivňují přítomné děti.³³

Nyní se přesunu k tématu ctností, kterým svatý Josemaría přisuzoval velký význam. Ve své knize *Boží přátelé* řekl následující: „Nejsem schopen stanovit, která je hlavní lidská ctnost, záleží to na různých hlediscích. Navíc je taková otázka zbytečná, protože nezáleží na tom, abychom pěstovali tu či onu ctnost, je třeba usilovat o to, abychom měli pokud možno všechny dobré vlastnosti. Všechny ctnosti se navzájem prolínají, a tak snaha o to, abychom byli upřímní, působí, že jsme i spravedliví, veselí, moudří, vyrovnaní.“³⁴

V kapitole o svobodě Víctor García Hoz říká, že vzdělání ke svobodě nebo učení se svobodu používat zodpovědně, je základním pravidlem a předmětem celého procesu učení. Člověk se totiž nemůže nic naučit nesnaží-li se ještě předtím, než to umí.³⁵

Důraz na svobodu a odpovědnost je v myšlenkách ke vzdělávání značný. Hoz říká, že má smysl v dětech podporovat a posilovat smysl pro odpovědnost. Formování smyslu pro odpovědnost může probíhat takto. Podle něj je potřeba, aby se děti setkávaly se situacemi, v nichž mohou uplatnit svou svobodu i za tu cenu, že něco udělají špatně. Stačí dát dětem zodpovědnost za uklizení stolu, za péči o květiny nebo jim svěřit účast ve školním senátu, což je mimochodem aktivita, kterou v ZŠ Parentes děti dělají. Děti se tímto způsobem učí být odpovědné za své činy a zároveň jim k tomu dospělí dopřávají svobodu.³⁶

O výchově a vzdělávání Hoz říká, že se realizuje ve dvou velkých oblastech: v oblasti inteligence a vůle. Výchova vůle má podle něj dvě velké skupiny cílů, a to osvojení morálních kritérií a osvojení a posílení návyků vůle. „Těmto dvěma skupinám cílů odpovídají teoretická cvičení a praktický návyk.“³⁷ Nesmíme přitom zapomenout na spojení inteligence a vůle. „Znamená to, že výchova vůle není jen věcí určitého učitele, ale je to úkol všech učitelů, protože všichni učitelé mohou a měli by přispívat k formaci vůle u svých žáků. Ctnosti nejsou souborem nezávislých věcí, ale tvoří spojení, o kterém se krásně zmiňuje svatý Jan od Kříže: „Všechny ctnosti rostou cvičením se v jedné“.³⁸

³³ GARCÍA HOZ, Víctor. *Myšlenky k výchově a vzdělávání: po stopách svatého Josemaríi*. Přeložila Helena VEPŘEKOVÁ. Unhošť: Lepanto, 2011. ISBN 978-80-904934-1-4. Strana 57.

³⁴ ESCRIVÁ DE BALAGUER, Josemaría. *Boží přátelé*. Praha: Zvon, 1999. ISBN 80-7113-232-2. Strana 76.

³⁵ GARCÍA HOZ, Víctor. *Myšlenky k výchově a vzdělávání: po stopách svatého Josemaríi*. Přeložila Helena VEPŘEKOVÁ. Unhošť: Lepanto, 2011. ISBN 978-80-904934-1-4. Strana 71.

³⁶ Tamtéž s. 76-77.

³⁷ Tamtéž s. 157.

³⁸ Tamtéž.

2.4. Opus Dei

„Opus Dei je osobní prelatura Katolické církve, která pomáhá obyčejným laikům najít svatost skrze jejich každodenní povinnosti, zvláště skrze práci.“³⁹ Již víme, že Opus Dei založil Josemaría Escrivá v roce 1928. Vedení Opus Dei má sídlo v Římě, kde se rovněž nachází kostel prelatury.

Opus Dei rozšiřuje vědomí univerzálního povolání ke svatosti, tedy zásadní myšlenku svatého Josemaríi, že každý člověk je povolán Bohem, aby se stal svatým, a to skrze plnění své každodenní práce a povinností v křesťanském duchu. Posláním Opus Dei je zapojit se do evangelizačního poslání církve. Prelatura poskytuje svým členům, ale i mnoha ostatním, duchovní formaci a pastorační péči, aby naplnila poslání evangelizace. Členové Opus Dei jsou pomocí formace podporováni v tom, aby uvedli učení evangelia ve skutek, a to také díky trénování se v křesťanských ctnostech a posvěcování své práce. Znamená to pro ně pracovat podle příkladu Ježíše Krista. Podle toho, kde žijí a kde pracují, se věřící prelatury starají o svůj apoštolát v nejrůznějších sociálních vrstvách. Nejsou limitováni na specifickou oblast, co se práce týče, jako je například péče o nemocné nebo vzdělání či jiné typy sociální pomoci. Každý křesťan musí, bez ohledu na své zázemí nebo okolnosti svého života, spolupracovat na řešení všech společenských problémů, a to výhradně v souladu s křesťanským učením a podáváním věrohodného svědectví o své víře. Opus Dei slouží církvi a společnosti díky pěstování osobní svatosti a apoštolských závazků věřících křesťanů. Pomáhá jim objevit a uskutečnit jejich křesťanské povinnosti na konkrétním místě ve světě.⁴⁰

Základní rysy ducha Opus Dei:

Boží synovství

Podle svatého Josemaríi je základem spirituality Opus Dei Boží synovství. Toto je příběh, který ve své knize vypráví Victor García Hoz. „Svatý Josemaría poslouchal rozjímání jednoho svého mladého kněze, který vysvětloval smysl pokory v životě Opus Dei. Během svých reflexí prohlásil tento mladý kněz: „Základem spirituality Opus Dei je pokora.“ Zakladatel ho tehdy ze své židle živě přerušil a řekl: „Ne, můj synu, základem spirituality

³⁹ Opus Dei – Questions about Opus Dei. *Opus Dei – Nacházet Boha v každodenním životě* [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://opusdei.org/cs-cz/faq/opus-dei/>.

⁴⁰ Poselství – Opus Dei. *Opus Dei – Nacházet Boha v každodenním životě* [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://opusdei.org/cs-cz/article/poselstvi/>.

Opus Dei není pokora, je to Boží synovství.“⁴¹ Dle Hoze synovství vzniká důsledkem přenesením samotné podstaty do nového bytí v živých bytostech. Lidé přenáší svou lidskou podstatu na dítě, stejně tak zvířata přenáší svou zvířecí podstatu, například pes na psa. Proto aby Bůh mohl být náš Otec, musel na nás přenést účast na vlastní božské podstatě. To se děje v milosti posvěcující. Bůh dělá z každého člověka své dítě křtem, a proto je základní charakteristikou každého křesťana fakt, že je Božím dítětem.⁴²

Dalšími základními rysy ducha Opus Dei jsou:

Obyčejný život

Posvěcování práce, posvěcování sebe skrze svou práci a posvěcování ostatních skrze práci

Láska ke svobodě

Modlitba a sebezápor

Láska a apoštolát

*Jednota života*⁴³

2.5. Etika – výchova ke ctnostem

Výukový předmět etika je v Základní škole Parentes povinným předmětem od první do deváté třídy a jeho časová dotace je jedna hodina týdně. Předmět etika má za úkol rozvíjet hodnotové postoje žáků a jejich dobré vlastnosti – ctnosti, dále rozvíjí jejich komunikační, sociální a občanské dovednosti.

Dle školního vzdělávacího plánu ZŠ Parentes je posláním předmětu etika: „vychovávat osobnosti s vlastní identitou a hodnotovou orientací, ve které zaujímají významné místo úcta k člověku a k přírodě, spolupráce a sociální citění. Při plnění tohoto cíle se vyučující neuspokojuje s pouhým poskytováním informací o morálních zásadách, ale zážitkovým učením účinně podporuje pochopení a zvnitřnění mravních norem a napomáhá osvojení způsobu chování, které je s nimi v souladu. Etická výchova připravuje mladé lidi

⁴¹ GARCÍA HOZ, Víctor. *Myšlenky k výchově a vzdělávání: po stopách svatého Josemarií*. Přeložila Helena VEPŘEKOVÁ. Unhošť: Lepanto, 2011. ISBN 978-80-904934-1-4. Strana 45.

⁴² GARCÍA HOZ, Víctor. *Myšlenky k výchově a vzdělávání: po stopách svatého Josemarií*. Přeložil Helena VEPŘEKOVÁ. Unhošť: Lepanto, 2011. ISBN 978-80-904934-1-4. Strana 45-47.

⁴³ Poselství – Opus Dei. *Opus Dei – Nacházet Boha v každodenním životě* [online]. [cit. 25.12.2022]. Dostupné z: <https://opusdei.org/cs-cz/article/poselstvi/>.

pro život tak, aby jednou jako dospělí přispěli k vytváření harmonických a stabilních vztahů v rodině, na pracovišti, mezi společenskými skupinami, ve vlastní zemi i mezi národy.“⁴⁴

Etika slouží také jako forma prevence negativních sociálních jevů. Nedílnou součástí předmětu je práce na růstu ke ctnosti (dobré vlastnosti), která je předem určená na každý měsíc školního roku. S rozvojem ctností pomáhají dětem i rodiče. Cyklus, ve kterém se střídají jednotlivé ctnosti, je tříletý (viz tabulka). Znamená to, že pokud žák navštěvuje Základní školu Parentes po celou dobu povinné školní docházky, tedy 9 let, každý cyklus ctností „zažije“ třikrát, což napomáhá upevnění správných návyků a ztotožnění se se ctnostmi.

Obrázek 2 - Plán ctností

MĚSÍC	ROK 1	ROK 2	ROK 3
IX	Pořádek	Dodržování pravidel	Ohleduplnost
X	Vytrvalost	Slušnost	Pořádek
XI	Přátelství	Solidarita	Láska k vlasti
XII	Hospodárnost	Štědrost	Úcta
I	Hygiena a čistota	Vděčnost	Pracovitost
II	Loajalita	Spravedlnost	Umírněnost
III	Poslušnost	Vlídnost	Statečnost
IV	Optimismus	Pořádek	Upřímnost
V	Trpělivost	Skromnost	Zodpovědnost
VI	Dobré využití času	Zájem o druhé	Radost

Dostupné z: <https://www.parentes.cz/zakladni-skola-parentes-praha/cim-jsme-vyjimecni/vzdelavaci-program/>.

V plánu vidíme, že například ctnost *Pořádek* se opakuje v každém ze tří cyklů, tedy probírá se každý školní rok. Je tomu tak proto, že ve školním prostředí je pořádek nejen na školní lavici, ve třídě či v šatně velmi důležitý.

Ve škole je pravidlem, že předmět etika vždy vyučuje svou třídu třídní učitel. Učitelé se spolu během roku a také v přípravném týdnu na konci letních prázdnin radí, jak jednotlivé ctnosti pojmu a vyměňují si různé nápady a materiály.

Každá ctnost má konkrétní návyk, který se (nejen) děti učí či snaží během celého měsíce dodržovat. U ctnosti *Slušnost* je návykem „mluvím slušně“, u ctnosti *Skromnost* zase „nevyhazuji zbytečně jídlo“. Návyky dětem pomáhají trénovat a fixovat danou ctnost a zautomatizovat si ctnostné (správné) jednání. K výuce etiky si škola sama vytvořila pracovní

⁴⁴ Vzdělávací program – Škola Parentes. *Škola Parentes – Základní škola a mateřská škola Parentes Praha* [online], [cit. 23.12.2022]. Dostupné z: <https://www.parentes.cz/zakladni-skola-parentes-praha/cim-jsme-vyjimecni/vzdelavaci-program/>.

sešity na každý ze tří cyklů, který slouží jako doplňkový materiál pro hodiny etiky a ve kterém je také systém hodnocení za dodržování návyku měsíce. Ke každému cyklu ctností existují tři úrovně sešitu dle věku dětí, které se obsahově mírně liší. Pracovní sešity se dělí na ty pro 1.-2. ročník, pro 3.-5. ročník a pro 6.-9. ročník. Pracovní sešit je rozdělen na 10 kapitol dle 10 ctností jednoho cyklu a každá ctnost obsahuje dva pracovní listy. Na prvním z nich je hodnocení návyku měsíce za první dva týdny měsíce a druhém listu hodnocení návyku za druhé dva týdny měsíce.

Na prvním stupni hodnocení vyplňují dětem rodiče, zvláště maminka a zvláště tatínek, kteří by měli své dítě podporovat v dodržování návyku měsíce a každé dva týdny dítě ohodnotit jedním ze tří smajlíků a připojit svůj podpis. Správným dodržováním této metody je naplňován princip spolupráce rodičů a školy. Z mého výzkumu vyplynulo, že většina respondentů na tom s rodiči v mladším věku opravdu pracovala.

Na druhém stupni je hodnocení rodičů nahrazeno sebehodnocením žáků, opět formou tří smajlíků. Ve vyšším věku je kladen důraz na samostatnost a odpovědnost dětí, a tak se hodnotí sami. Z mého výzkumu však vyplynulo, že děti v tomto věku, typicky v období puberty, už ctnosti tolik neřeší a pracovní sešity jim přijdou velmi snadné. Mnohem více si respondenti pochvalují společné diskuse, týmovou práci při přípravě scének nebo například sledování tematických videí. Časté diskuse i ze své učitelské praxe hodnotím jako jednu z nejlepších metod práce. Pokud mají děti důvěru v učitele, ve své spolužáky a cítí se v prostředí školy bezpečně, svěří se během diskuse s mnohdy vážnějšími tématy a sdílení názorů mezi vrstevníky jim pomáhá se zpracováním těžších situací. Hodiny etiky také poskytují prostor pro práci se třídním kolektivem v rámci třídnických hodin.

Na začátku nového kalendářního měsíce se vždy koná celoškolské setkání, kterého se účastní všichni přítomní žáci i pedagogové, během nějž má hlavní slovo vždy jedna třída dětí, která představuje ctnost měsíce. Rozdělení ctností pro jednotlivé třídy i data celoškolských setkání probíhají předem na začátku školního roku. Vzhledem k počtu ctností (10) a tříd (9) bývá zvykem, že poslední zbývající ctnost představí učitelé.

Představení ctnosti je čistě v rukou vybrané třídy, ale nejčastěji se jedná o vtipné a poučné divadelní scénky se zapojením celé třídy. Žáci si rádi vyrábí kulisy či kostýmy. Po představení ctnosti je na celoškolském setkání prostor pro případné aktuální informace, které je třeba sdělit dětem. Této části se zpravidla ujímá paní ředitelka. Po skončení celoškolského setkání se žáci vrací zpět na výuku. Z rozhovoru s Jakubem v empirické části této práce je

zřejmé, že mu právě tato setkání zůstala v paměti a hodnotí je jako zábavný obsah, který nejen jemu pomáhal v pochopení a zapamatování si ctnosti měsíce.

V příloze této práce jsou k nahlédnutí pracovní listy z pracovních sešitů *Rosteme* a t konkrétně ctnost *Pořádek* ze sešitu pro 1.-2. ročník, ctnost *Slušnost* ze sešitu pro 3.-5. ročník a ctnost *Solidarita* ze sešitu pro 6.-9. ročník.

Etiku jsem na ZŠ Parentes vyučovala čtyři roky, od 6. po 9. ročník a hodnotím tuto zkušenost velmi přínosně. Velice mě bavilo vzdělávat se v jednotlivých ctnostech, když jsem si připravovala obsah jednotlivých hodin, a zároveň informace propojovat se znalostmi, které jsem ve stejném období získávala během studia teologie a sociální pedagogiky. Přestože jsem viděla, obzvlášť když byli žáci v osmé a deváté třídě, že jim obsah sešitů přijde velmi snadný, snažila jsem se připravovat náročnější obsah hodin. Nejeftektivnější byly časté společné diskuse na spoustu témat a sdílení vzájemných zkušeností.

2.6. Praxe v ZŠ Parentes

Moje působení v Základní škole Parentes začalo na podzim roku 2016. Do školy jsem nastoupila jako asistent pedagoga v jedné ze tříd na 1. stupni. Škola měla tehdy jen čtyři třídy a v té, ve kterém jsem začala pracovat jako asistent pedagoga, bylo 6 dětí. Velice jsem si rozuměla s paní třídní učitelkou „mé“ třídy, se kterou jsme postupem času pracovaly spíše v tandemu, než že bych vyloženě pomáhala jen dětem s nějakým znevýhodněním. Ve třídě jsem „měla na starosti“ jednoho chlapce s Aspergerovým syndromem a jednoho chlapce s ADHD. Práce to nebyla lehká. Ve škole však vládla velice přátelská atmosféra a já jsem postupem časem pracovala i jako vychovatelka ve družině či lektorka kroužku anglické družiny. Po téměř dvou letech ve škole se z „mé“ třídy stali budoucí šestáci a já jsem dostala možnost stát se jejich budoucí třídní učitelkou. Ze začátku jsem je učila jen pár předmětů, kterými byly český jazyk, přírodopis a etika. Později se k těmto předmětům postupně přidávali další jako – angličtina, výtvarná výchova, pracovní činnosti, anglická konverzace nebo informatika. Se svou třídou jsem trávila hodně času a zároveň jsem stále pracovala ve školní družině. Etiku, kterou se zabývá tato práce, jsem učila po celé 4 roky a pracovala jsem se všemi typy materiálů. Svoji třídu jsem po čtyřech letech třídnictví úspěšně připravila na přijímací zkoušky a „předala středním školám“. Poté jsem se rozhodla, že bych ráda načerpala inspiraci a poznala i chod jiné školy a odešla jsem učit na jinou školu.

Z důvodu komplexnosti školního života v Parentes bych ráda popsala, jakým způsobem škola funguje.

Školní vyučování začíná každý den v 8:45 hodin a končí dle ročníku většinou ve 14:00, 14:45 nebo 15:35. Celá škola, tedy všech devět tříd, chodí o velké přestávce, která trvá 25 minut, na velkou přestávku ven na školní dvorek. Přestože se některým dětem někdy nechce, ven se chodí povinně a děti si zde hrají fotbal nebo jiné hry, čtou knížky, povídají si či prostě běhají. Máme vyzorované, že jim to velmi pomáhá v soustředění se při dalším vyučování. Obědová pauza je rozdělena na dvě části s tím, že polovinu času tráví děti v jídelně a polovinu času (přibližně 25 až 30 minut) opět venku na školním dvorku.

Ve škole se každý týden konají dvě mše svaté. Škola má vlastní kapli a mše pro děti (a kohokoliv dalšího) je rozdělena do dvou dní. Jeden den chodí na mši mladší žáci a druhý den starší žáci (z kapacitních důvodů kaple). Účast je samozřejmě dobrovolná. Děti, které se neúčastní, se věnují samostudiu.

Jako nepovinné předměty mají děti každý týden hodinu náboženství a hodinu anglické konverzace v každém ročníku.

Další interní zajímavostí školy je, že všechny děti od první do páté třídy, tedy celý první stupeň, jsou rozdělené do kolejí, podobně jako tomu je ve škole Čar a kouzel v Bradavicích z příběhu o Harry Potterovi. Kolejí je každý školní rok pět, každá má svou barvu a každou kolej má na starosti jedna paní třídní učitelka z prvního stupně. Na začátku každého školního roku si děti losují barvu koleje, do které budou po celý školní rok patřit. Každou kolej potom tvoří mix dětí ze všech pěti tříd. Názvy koleji se každý rok mění a vždy je spojuje společné téma. Jednou byly například koleje pojmenované po známých hudebních skladatelích, podruhé to byli významní vědci a letos jsou to slavní malíři. Bývá pravidlem, že se jedná o české osobnosti, mimo jiné pro posílení ctnosti *Láska k vlasti*.

A k čemu vlastně školní koleje slouží? Na začátku školního roku se každá kolej nejdříve vzájemně pozná, seznámí se s novými prvňáčky a společně se seznamují s životem a dílem osobnosti jejich koleje. Poté společně vyrobí plakát či nějaký výstup, který potom představí ostatním kolejím tak, aby se všechny děti dozvěděly něco o osobnosti každé koleje. V následujících měsících se kolej společně setkává alespoň jednou za měsíc a mimo jiné společně diskutují o záležitostech ze školního života, navrhují, co by ve škole chtěli změnit, společně se více poznávají a také tráví v uskupení kolejí projektové dny školy (bývají čtyři za školní rok). První stupeň také jezdí na společnou školu v přírodě, a i zde se některé dny či aktivity nesou v duchu kolejí, aby děti trávily čas společně napříč všemi třídami, a nejen s kolektivem své vlastní třídy. To je vlastně jeden z hlavních a nejdůležitějších přínosů

systemu kolejí. Všechny děti se vzájemně poznají. Poslední, však velmi důležitou součástí kolejí je, stejně jako v Bradavicích, sbírání bodů. Každé dítě může být odměněno kterýmkoliv učitelem bodem za nějakou prospěšnou činnost nebo dobře odvedenou práci. Je na každém učiteli, za co body uděluje a jak často. Může to být bod například za pomoc spolužákovi nebo učiteli, pomoc ve třídě, dobře vykonanou práci, skvělý výsledek, za snahu nebo za pěkné chování. Důvodů je opravdu mnoho. Každý člen každé koleje je tedy jedinečným „sběratelem“ bodů pro svoji kolej. Za tímto účelem je v každé třídě určitý mechanismus na zaznamenávání bodů pro každou kolej. Může to být například pět různých sklenic, označených pěti barvami kolejí, do kterých se hází těstoviny nebo kamínky s každým získaným bodem. Každý pátek se získané body za aktuální týden spočítají (dělají to děti samy) a připsou se na nástěnku k tomu určenou (to má na starost konkrétní učitel), kde visí součty bodů každé koleje. Děti tak stále sledují, jak se jejich koleji vede. Motivací pro získávání bodů je, že vítězná kolej za každé pololetí má možnost rozhodnout o určité sumě peněz na školní vybavení. Kolej se tedy poté společně domluví, co by si přáli do školy koupit. Může to být sportovní vybavení, hry, knihy, charita a tak dále. Fantazii se meze nekladou.

Další charakteristikou školy je tutoriální systém neboli tutoring, o kterém jsem se již zmínila v kapitole „2.1. Pět pilířů“. Byla jsem většinou tutorem všech svých žáků, kterých bylo mezi 6 a 7, což tedy obnášelo stejný počet tutoringů v měsíci. Z mé zkušenosti stačí s dětmi z 2. stupně tutoringová schůzka jednou měsíčně, vzhledem k tomu, že jsem s dětmi hojně komunikovala o jejich životě i v běžné školní dny. Děti tutoringy braly jako vítanou „přestávku“ ve vyučování, pokud zrovna čas nedovolil, aby se tutoring konal například o přestávce po obědě nebo během samostudia a podobně. Nutno podotknout, že až na výjimečné případy s dětmi tutoringy neprobíhají během hlavních předmětů. Může to být například část výtvarné či jiné výchovy. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že já i děti jsme si naše schůzky vždy užívali a opravdu vždy jsme společně vyřešili hodně podstatných věcí. Největší výzvou byly tutoringy během pandemie covidu-19, kdy byly zavřené školy, a schůzky s dětmi probíhaly buď telefonicky nebo například formou videohovoru přes platformu Teams. Mnohdy jsem viděla více z jejich rodinného prostředí a díky tomu, že jsme byli všichni zavření doma, mohly tutoringy trvat mnohem déle než ve škole, což hodnotím velmi pozitivně. Zpětná vazba od mých žáků potvrdila, co jsem si myslela, a to, že jim naše „telefonáty“ velmi pomáhaly s psychickým rozpoložením v tomto těžkém období. Nikdy jsem neměla žáka, který by na tutoringy chodil nerad. Hodnotím je tedy jako silnou podporu a velký přínos jak pro děti, tak pro učitele.

Schůzky s rodiči dětí jsou zcela odlišné. Je potřeba se na nich s rodiči domluvit dlouho dopředu a pečlivě se připravit. V mém případě tutoringy probíhaly vždy až po mé pracovní době a končily tedy občas i pozdě večer. Někteří kolegové proto raději preferují schůzky s rodiči ráno před vyučováním. Mé tutoringy s rodiči dětí trvaly většinou jednu až dvě hodiny a někdy se stávalo, že přítomné maminky plakaly, jelikož se potřebovaly například svěřit s pro ně náročnými událostmi. Brala jsem to jako projev hluboké důvěry. Na těchto schůzkách bylo hlavně přínosné možnost poznat rodiče dětí více do hloubky, poznat jejich výchovné metody a třeba upravit některá tvrzení, se kterými se děti doma svěřovaly. Setkávala jsem se ale s menší ochotou rodičů na schůzky docházet, a to mimo pracovní vytížení proto, že rodiče měli pocit, že dítě na 2. stupni už je „velké“ a tutoring není tolik potřeba, jako u mladších dětí. Myslím, že to je škoda, neboť vždy je o čem diskutovat i u starších dětí a je to skvělá příležitost probrat budoucí směřování dětí po absolvování 9. třídy, a to s potřebných předstihem.

Poslední bod, který zmíním v této kapitole, a který je další odlišností ZŠ Parentes od mnohých škol, je hodnocení. Děti jsou na vysvědčení hodnoceny kombinací známek a slovního hodnocení. Slovní hodnocení je rozsáhlé „dílo“ všech učitelů každého žáka, které obdrží každé pololetí spolu s klasickým vysvědčením formou klasifikace. Je to velmi důležitá zpětná vazba hlavně pro žáka, kterému je adresované, ale také pro jeho rodiče. Slovní hodnocení se v kratší formě používá i během školního roku. Nedílnou součástí hodnocení žáků je i sebehodnocení, kde se učí posoudit svoji práci a snahu a odhalit své rezervy. K sebehodnocení se využívá mnoho forem, dle preference učitelů.

II. Empirická část

3. Cíl empirické části

Cílem empirické části této bakalářské práce je popsat zkušenost a názory žáků a absolventů Základní školy Parentes s výukou etiky a s výukou k hodnotám, které získali během mnoha let studia na této škole. Cílem je také zjistit, zda tito žáci vnímají tuto zkušenost jako přínos do svého života.

Nejprve je však třeba popsat zvolenou metodu výzkumu.

3.1. Kvalitativní metoda

Creswell a Poth výstižně definují kvalitativní výzkum jako „proces hledání porozumění založen na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“⁴⁵

Pro svůj výzkum jsem zvolila právě kvalitativní metodu výzkumu a to proto, že téma hodnotové výchovy a ctností je intimní a subjektivní povahy a hloubka prožitků se lépe zkoumá v otevřených otázkách, kde mohu jako výzkumník přidávat otázky ke správnému pochopení dané věci. Kvalitativní přístup skrze osobní pohovory mi tudíž dovolil vyjasnit aspekty odpovědí respondentů a jít do větší hloubky, než by bylo možné při použití dotazníků ve spojení s kvantitativní metodou. Dalším důvodem je také poměrně nízký (6) počet absolventů zkoumané školy, a tak by kvantitativní analýza ani nebyla možná kvůli nízkému počtu respondentů.

Nejdříve jsem si zvolila téma práce a poté jsem tvořila základní výzkumné otázky v souladu s vybraným typem analýzy. Otázky jsem přizpůsobila účastníkům výzkumu.

3.2. Interpretativní fenomenologická analýza

Na základě konzultace možných řešení s vedoucím mé práce jsem z mnoha kvalitativních metod, které existují, vybrala interpretativní fenomenologickou analýzu rozhovoru (dále IPA). Tato analýza spočívá v porozumění žité zkušenosti člověka. Pomáhá detailněji prozkoumat, jak člověk utváří význam svoji zkušenosti, což umožňuje porozumět

⁴⁵ CRESWELL, John Ward a Cheryl N. POTH. *Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches*. 4th edition. Los Angeles: SAGE, c2018. ISBN 978-1-5063-6117-8. Strana 12.

jednotlivým událostem nebo procesům. Jedná se o původně psychologický kvalitativní přístup k datům, který byl rozvíjen od 90. let minulého století Jonathanem A. Smithem. Od tradičních kvantitativních výzkumných perspektiv v psychologii se liší tím, že vede k porozumění zkušenosti člověka a toho, jaký význam přisuzuje svojí zkušenosti určitý člověk v určitých podmínkách či v určité situaci a jaká je podoba tohoto procesu nabývání významu. Je to vhodná metoda pro posouzení dat, jestliže chceme popsat způsob, jakým nositel zkušenosti (účastník výzkumu), která je předmětem našeho zájmu, přisuzuje této zkušenosti význam.⁴⁶

3.3. Výzkumné otázky

Výzkumná otázka v IPA se ptá, jak jedinec nebo skupina vnímá určitou prožitou situaci s níž je konfrontován a jaký smysl jí přisuzuje. Taková otázka má být zaměřena fenomenologicky. Měla by explorovat a ne objasňovat, proto se více zaměřuje na proces než na výsledek a spíše na význam než na konkrétní příčiny či důsledky události.⁴⁷

Zvolila jsem metodu polostrukturovaného rozhovoru, který umožňuje respondentovi možnost volně mluvit o tématu a zároveň umožňuje výzkumníkovi v reálném čase rozhovor usměrňovat. Primární otázky „Jaká je tvoje zkušenost s etikou? Jsou pro tebe ctnosti a etika přínosné?“ byly v průběhu jednotlivých rozhovorů doplněny o řadu dalších otázek, které z rozhovorů vyplynuly nebo které pomohly k získání různých úhlů pohledu. Vzhledem k mé nezkušenosti s touto metodou a také vzhledem k tomu, že žáci nevěděli úplně hned, jak na otázku odpovědět, nesplňují některé otázky pravidla IPA.

3.4. Účastníci výzkumu

Účastníky výzkumu jsou celkem čtyři bývalí a současní žáci Základní školy Parentes ve věku 15-16 let. Původním záměrem bylo nabídnout možnost zúčastnit se mého výzkumu absolventům školy ze třídy, jejíž jsem byla třídní učitelkou. Z oslovených žáků se rozhovoru zúčastnili pouze dva. Ostatním v tom zabránila časová vytíženost, nebo náhlá nemocnost. Z tohoto důvodu jsem poté oslovila žáky aktuální 9. třídy ZŠ Parentes, které znám již 6 let, a z nich dvě žákyně souhlasily s účastí ve výzkumu. Celkem se tedy mého výzkumu zúčastnili dva moji bývalí žáci a dvě žákyně 9. třídy. Z důvodu zachování anonymity a nezletilosti žáků byla jejich jména změněna. Žáci byli předem seznámeni s tématem práce, pro jaký účel rozhovory vznikají a jaké přibližně zazní otázky. Všichni poskytli souhlas

⁴⁶ ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2. Strana 9-10.

⁴⁷ Tamtéž strana 12-13.

s rozhovorem a s jeho nahráváním na mobilní telefon ještě před začátkem rozhovoru. Žáci byli informováni, že nemusí odpovídat na všechny otázky, pokud jim to nebude příjemné. Všechny rozhovory proběhly na půdě ZŠ Parentes.

3.5. Postup analýzy

Vzhledem k mé minimální zkušenosti s touto analýzou jsem se rozhodla postupovat způsobem doporučeným v knize Řiháčka, Čermáka a Hytycha.⁴⁸

Nejdříve jsem vytvořila doslovný přepis všech rozhovorů a poté jsem rozhovory opakovaně četla a poslouchala jejich záznamy. Poté jsem si k nim psala myšlenky, poznámky a komentáře. Dále jsem hledala souvislosti mezi jednotlivými rozhovory. Rozhovory nebyly příliš dlouhé, respektive odpovědi respondentů nebyly příliš obsáhlé, a tak se společné rysy a myšlenky odkrývaly celkem rychle.

4. Výzkum a jeho analýza

V této kapitole praktické části mojí bakalářské práce představím jednotlivé rozhovory s žáky a mojí interpretaci těchto rozhovorů. Na závěr představím společná témata rozhovorů a vyvodím z nich závěry.

4.1. Rozhovor 1 – Matěj

Co si obecně myslíš o hodinách etiky v Parentes?

Mně to přišlo úplně zbytečný.

V čem?

V tom, že ty věci jsem už věděl třeba 5 let, než se to tady řešilo. Protože můj táta se v etice docela vyzná. To, co jsme se učili, tak to jsem bral úplně jako základy už tak od 5 let.

Základy čeho?

Základy chování ve společnosti, prostě základy slušného chování. Můj táta mě vychovával v podobných myšlenkách už dřív no. Měl jsem pocit, že to pro mě není nic nového. Ale je pravda, že už si toho moc nepamatuju.

⁴⁸ ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2. Strana 16-22.

Máš teda pocit, že proto ti etika nikdy nic nepřinesla?

Moc si to nepamatuju, mám špatnou paměť. Ale třeba když jsme se bavili o drogách, tak to pro mě asi bylo nový. O tom jsme se třeba doma podrobně nebavili. Jen, že se to nemá dělat.

Připomenu ti pár ctností, které jsme probírali: vděčnost, přátelství, zodpovědnost statečnost, umírněnost, moudrost. Ty pro tebe nebyly nové?

Tak to je prostě jako taková běžná věc od mala. Nevím, že prostě máte například zamykat a prostě bejt zodpovědněj. Vděčnej, že se má děkovat a tak...

Co si myslíš o obsahu hodin etiky, tedy o tom, jak ta výuka probíhala?

Vůbec si je nepamatuju. Já asi pamatuju jenom devítku, bohužel. [Je pravda, že Matěj měl často problémy vybavit si události z minulosti.]

Jak na tebe působily pracovní sešity, co jsme používali? (Podávám mu jeden na ukázkou.)

Já nevím, mě to přišlo takový, jakože hrozně jednoduchý. Tyhle jako doplňovačky a tak. Nebavilo mě to vůbec, byly to nudný věci.

A co diskuse na různá témata nebo po shlédnutí nějakého videa?

Jo ty diskuse byly zajímavý. Každěj prostě sdělil něco. Podělili jsme o vlastní názory, a to bylo přínosný.

Vzpomínáš si, že bys někdy nesl sešit z etiky na podepsání rodičům?

Vůbec si to nepamatuju, podle mě jsem to rodičům nenosil.

Řešil jsi někdy doma návyk, který jsi měl plnit v konkrétním měsíci?

Já to doma neřešil vůbec.

Třeba už si to nepamatuješ...

Využil jsi někdy nějaké znalosti z hodin v běžném životě?

Já nevím tak třeba pomoc slepým. Si nakoupit. Já jsem jednou pomohl slepci nakupovat. Nebo nevidomým teda.

Byl jsi v svědkem nějaké situace, kde jsi třeba viděl, že se někdo zachoval nějak neslušně?

Jo asi jo, na střední jo.

Můžeš uvést konkrétní příklad?

Když třeba jeden kluk dostal špatnou známku a řekl něco s posraným fotrem nebo něco takovýho. Mezi kámošema.

Takže mluvil prostě o svém tátovi. A to ty bys neudělal?

Ne, nikdy.

Ještě nějaký jiný příklad?

Dělaj si (spolužáci) srandu z učitelů. Třeba pobíhají po třídě, nebo začnou hlasitě nějaký zvuky vydávat.

Byla pro tebe etika nějak přínosná?

Jako já si myslím, že to bylo přínosný, ale pro někoho, s kterým to rodiče neřešili už od mala, jako kterej to prostě věděl nebo tušil, jako že se to samozřejmě dělá, ale jako neslyšel to nikdy nějak jako nebo jako neříkali mu rodiče vyloženě at' to dělá, nebo tak. A tak pro mě to bylo takový jako zbytečný, nebo ne jako zbytečný, tak viděl jsem jako že mi neříká [táta] blbosti, že to je jako fakt jako to. Ale jako věděl jsem, že to je dobře.

Když jsi v kolektivu s kamarády nebo se spolužáky a oni dělají nějakou hloupost, přidáš se k nim, nebo se dokážeš zachovat jinak?

Třeba všichni prostě pohazujou odpadky a já ani prostě když jsem s nima, tak mi to je úplně jedno, co dělaj jako oni, prostě já je jako rozhazovat nebudu. Prostě to odnesu do koše. Anebo třeba prostě, když dělaj brikule třeba v Decathlonu, tak to nedělám, já se tomu jenom směju.

Co to je brikule?

Prostě blbosti, třeba že vezmem prostě 5 míčů a začneme je kopat všude po obchodě.

Bylo pro tebe v hodinách něco těžké třeba na pochopení?

Ne vůbec.

Jaký názor na etiku mají tvoji rodiče?

Táta na to má dobrej názor nebo jako pozitivní a je to pro něj důležité. Některý věci mě pořád učí. Máma taky, ale ani jeden z nich nedodržuje všechno.

Zhodnocení

Na rozhovoru s Matějem je vidět, že si mnoho věcí o hodinách etiky nepamatuje. Zná Matěje 5 let a můžu potvrdit, že měl problémy vybavit si události z minulosti, zkrátka si nedokázal vzpomenout. Není to tak, že by si během rozhovoru vzpomenout nechtěl. Zapomíná to, co pro něj není důležité. Proto je jeho rozhovor méně obsáhlý. Z rozhovoru vyplývá, že Matěj má znalosti o ctnostech a zásluhu za to připisuje hlavně svému otci. Etika pro něj byla druhořadým předmětem, nedůležitým, a proto se s povinnostmi do předmětu doma nezaobíral. V hodinách ho bavily diskuse. Z jeho odpovědi na otázku, zda by nemluvil sprostě o tátovi, bylo při rozhovoru slyšet velký respekt a opravdu silné a rázné „ne, nikdy“. Co se týče otázky na přínos etiky, Matěj momentálně v etice přínos nevidí, tedy alespoň ne pro sebe. Je také vidět, že má svůj rozum a nenechá se strhnout davem ke každé hlouposti, což si myslím je částečně zásluha výchovy ke ctnostem.

4.2. Rozhovor 2 - Jakub

Co si obecně myslíš o hodinách etiky v Parentes?

Některé věci mě docela zajímaly. Protože o některých věcech jsem nevěděl nic a o některých jsem se jakoby dozvěděl víc podrobností, zopakoval jsem si je.

Co si myslíš o pracovních sešitech, které jsme používali? (Podávám mu jeden na ukázkou.)

No tak mně se na těch učebnicích třeba líbilo, jak tam byly různé ty křížovky s těmi různými ctnostmi, jak nám to vlastně vrývalo do paměti, jestli to tak můžu říct. Že jsme dělali hodně cvičení ohledně toho a taky ty smajlíky se mi taky líbily.

Myslíš hodnocení rodičů, jak se Vám daří plnit konkrétní návyk?

Ano, hodnocení návyku, jak jsme se sami ohodnotili a potom jak nás vidí rodiče v tom. Že jsme měli více pohledů, zpětnou vazbu od rodičů.

Vzpomeneš si, jak jsi tohle hodnocení vnímal na 1. stupni?

To jsem jako většinou dostával buď ty nejlepší smajlíky anebo takový ty střední.

Takže jsi to doma rodičům předkládal, aby tě ohodnotili?

Ano, hnedka jak jsme to vypracovali, tak jsem chtěl vědět jejich názor. Třeba táta se někdy zasmál u něčeho, když četl tu ctnost a potom mi kroužkoval to hodnocení. Máma se mě na to i sama ptala a připomínala mi to podepisování.

Takže se dá říct, že tvoji rodiče tušili, jaké ctnosti se probírají v některých měsících?

Jo, oni to věděli, protože jsem jim to pravidelně nosil. Někdy mi připomněli, že bych to měl jako víc dodržovat, že jsem jako někdy odbočil od dodržování toho návyku. Nevím, dám prostě příklad, že mluvit jako slušně, tak když jsem řekl „blbečku“, tak oni mě jako upozornili, že mám mluvit slušně, protože to byl zrovna návyk měsíce.

Taky se mi líbilo, jak se každý měsíc na začátku tady představovaly ty scénky různé, jak to bylo interaktivní. Jak [dětí] předváděli ty různé scénky, k té dané ctnosti. Jak by se to nejprve nemělo a potom jak by se to mělo dělat.

Líbilo se ti, že to bylo interaktivní?

Ano, když se jako ptali ty děti, který to předváděli těch ostatních v publiku. Co měli udělat, co udělali špatně a tak, no že je k tomu už vedli. Že oni jako mohli odpovídat, mohli se zapojit. A vlastně to není, že by si to mohli vyzkoušet úplně, ale jako možná si to potom lépe zapamatovali, že měli vzpomínku tady na tu scénku, že to bylo vtipný třeba a možná o tom pak vyprávěli doma.

Jak bys popsal svoji zkušenost s etikou? Jaký je její přínos?

Že jsme to mohli využít v praxi, jako že jsme třeba nechali sednout starou paní v autobuse. Nebo že jsme zdravili různě.

[Čte si seznam ctností.] Třeba to dobré využití času. Já třeba když jdu ze školy nebo do školy, tak vždycky běžím. Chci tomu dát co nejmíň času, té cestě.

[Po dočtení seznamu ctností prohlásí:] Vlastně ono to rozvíjí ten charakter toho člověka.

Jaký je teda přínos etiky? Přínos těch hodin etiky do tvého života? Kdybys to nezažil, bylo by něco jinak? Co myslíš, že ti to přineslo?

Asi bych byl úplně jinej. Určitě bych byl úplně jinej. Asi bych mluvil úplně jinak a prostě bych se choval jinak. No prostě mě to ovlivnilo. Jako k dobrému samozřejmě. No, jak jsem třeba říkal, že pustím někoho sednout, když je potřeba a tak. Že vlastně aplikuju ty ctnosti do reálné situace, do života.

Měl jsi někdy potřebu se za ty roky pídít po tom, proč se učíš o nějakých ctnostech?

No tak já jsem byl furt jako ve škole s tou etikou. Že jsem jako nezažil školu, až teda do teď, kde etika nebyla.

Takže to byla taková součást života?

Spíš jsem poučoval lidi. No prostě poučuju lidi, jak se to má dělat, když to nedělaj. Já nevím třeba teďka když odcházíme ze školy, tak většinou, protože já sedím u dveří, takže vždycky jako odejdu a držím všem dveře. Já prostě vejdu a když někdo jde za mnou, tak já samozřejmě někomu podržím dveře a ne vždycky mi poděkují. Tak já jim říkám, nemáte zač, aby jim to třeba došlo.

Bylo pro tebe v hodinách něco těžké třeba na pochopení?

Asi nebylo, mě to přišlo, jako že to bylo dělaný, aby to pochopili všichni, že to jako bylo hlavně srozumitelný.

Jaký názor na etiku mají tvoji rodiče?

No tak máma, když se třeba s bratrem bijem nebo si trochu nadáváme, tak nás vždycky upozorňuje na to, že je pro ni důležitý abysme byli vychovaní. A abysme taky nemluvili sprostě. Pro tátu jsou důležitý jiný ctnosti, třeba to plýtvání.

Myslíš si, že koncem deváté třídy končí i etika a výchova ke ctnostem?

No ne, právě mě přijde jako že to začíná teprve, protože jakoby v té základní škole jako jsme načerpaly ty základy a potom se tou střední školou rozvíjíme přes ty ctnosti. A vlastně to víc podle mě aplikujeme než na základní škole.

A tušíš, čím to je?

No já nevím, já to třeba teďka víc dělám než na základní škole.

Myslíš, že na základce to bylo jakoby automatické? Že jsou v tom ty děti víc vytrénované?

Když přijdu mezi lidi, kteří to [myslí etiku] neměli, tak je to úplně jakože jiný. No já prostě narážím na spoustu prostě věcí, který já jako dělám a oni ne z těch ctností.

Dokázal bys jmenovat ještě další příklady, než to držení dveří? Například jak se na tvé střední škole chovají děti k dospělým?

Nějací spolužáci úplně nerespektují ty učitelé a že jsou to zbytečný hroty, který se furt řeší. Třeba můj spolužák furt vykřikuje a je drzý.

Jak se to řeší?

Někdy ho pošlou za dveře, ale většinou ho přesadí jinam.

Můžu ještě něco dodat?

Ano, povídej.

My máme super třídního učitele, který nás taky k tomu hodně vede. Je fakt hrozně super a snaží se pro nás dělat první poslední. Když jsme jeli na adaptační kurz, tak nám říkal, tak hlavně opatrně ať vás něco nepřejede. Hlavně chodte po přechodu, a když je zelená, tak teprve běžte, ne na červenou. Tak takhle nás k tomu vede. Nebo když slyšel jednoho spolužáka krkat před třídou, tak mu pak říkal, jak si to může dovolit krkat před dámama. Vysvětloval mu, že to je neslušné.

Zhodnocení

Rozhovor s Jakubem byl pro mě asi tím nejzajímavějším a zároveň nejobsáhlejším. Vcelku mě to překvapilo, protože Jakub je spíš introvert a v kolektivu se tak obsáhle nevyjadřuje. Jakub říká, že celá jeho rodina pracuje se ctnostmi doma a že mu rodiče kontrolovali jak pracovní sešit, tak mu připomínali dané návyky. Reflektuje svoji zkušenost s etikou pozitivně, například zmiňuje, jak se snaží efektivně využívat čas, tím že běhá na MHD. Pak se zamyslí a řekne, že ctnosti rozvíjí charakter člověka. Také si myslí, že bez výchovy ke ctnostem by byl úplně jiný. Na střední škole se snaží ostatní vést k dobrému chování, tím že je slušně poučuje. Velmi zajímavá odpověď je ta, kde říká, že koncem základní školy využívání etiky nebo ctností teprve začíná, že na střední škole se přes ctnosti rozvíjí a že ctnosti nyní aplikuje více než na základní škole.

4.3. Rozhovor 3 - Ema

Co si myslíš o hodinách etiky v Parentes?

No, jsou to pro mě spíš volnější hodiny, kde se prostě probíraj nějaký ty ctnosti, podle mě je to jako dobrý, že se to jako probírá, hlavně podle mě u těch jako malejch dětí, kde třeba někdy ani jako nevědí, jak se ty ctnosti jmenujou a jaký přesně jsou tam ty návyky. A podle mě je to jako dobrý. Na druhou stranu si říkám, že vlastně se to každý rok jako skoro opakuje jenom vlastně ono se to opakuje každý tři roky nebo něco takovýho. Potom jakože když už je člověk starší, tak už to slyšel několikrát i jako mimo ty hodiny a už je to takový podle mě trošku jako ohraný, nebo jak to říct. Člověk se vlastně učí o něčem, co už jakoby slyšel a už to podle mě u těch starších není jako tolik potřeba, ale u těch mladších je to určitě dobrý.

Co si myslíš o obsahu hodin etiky?

Na druhém stupni jsou ta cvičení v sešitech dost lehký, u těch menších dětí mi naopak přišly moc hezký a plný obrázků. [Ema má mladší sourozence, takže zná i materiály prvního stupně]. Bavily mě scénky, protože to byla týmová práce. Když jsme byli mladší, tak jsme často pracovali s nějakýma pracovníma listama, teď už nás baví klidně jen diskutovat.

Jaká je tvoje zkušenost s etikou? Jsou pro tebe ctnosti, etika přínosné?

Tak já jsem vlastně chodila už do Parentes školky, jestli se to do toho počítá, kde přece jenom je na ty ctnosti taky nějaký důraz. Tak jako přínosné to pro mě určitě bylo. Taky si myslím, že už hodně těch ctností jsem jako slyšela z domova, že přece jenom u nás doma to není takový, že by si každý mohl dělat jako co chce. S těma ctnostma jsme jako obeznámeni a tohle. Takže ne všechno bylo úplně nový. Samozřejmě něco nového tam bylo i z těch vlastností nebo ctností, co jsem jako už znala. Takže podle mě jako určitě jsem se spoustu nových věcí dozvěděla, určitě mi to jako něco do života dalo.

Ctnosti máš tedy pořád okolo sebe. Když se podíváš trochu do budoucnosti, až budeš na střední škole, kde budou děti z mnoha škol, dokážeš si představit nějakou změnu?

Když se mám podívat takhle jako do budoucnosti, tak si myslím, že možná budu třeba jedno z těch dětí, co se bude umět jako třeba líp chovat kvůli tomu jakoby. Teď nechci, aby to vyznělo nějak špatně, ale prostě přece jenom podle mě ty děti, co vyjdou z těch normálních základek, nebo z těch veřejných, tak asi se nebudou chovat úplně nejlíp, co si budem. A takže myslím, že v tomhle tom budu tak jako krok napřed nebo jak to říct, že budu v nějakých věcech třeba možná jako vyspělejší trošku jakože tím, že jsem je už třeba několikrát slyšela, tak mi třeba docvakne, co se třeba hodí, co se nehodí a tak.

Bylo pro tebe v hodinách etiky něco těžkého třeba na pochopení?

Jako podle mě to nebylo zas tak těžký. Těžší bylo možná někdy když byla nějaká jako ctnost, která se třeba špatně vysvětlovala nebo něco takovýho. Třeba pořádek, to je každému jasný, co to je, ale třeba hospodárnost nebo něco takovýho, co má i třeba jako různě jako takový větve, kde se to může jako aplikovat a tak. To někdy bylo takový trošku třeba jako složitější na pochopení, kór když jsem byla třeba mladší. Ale nějak to nebylo úplně nic jako extra těžkýho, co by člověku fakt jako nelezlo do hlavy.

Hodnotili tě rodiče za dodržování návyku k dané ctnosti měsíce, když jsi byla mladší?

Co se týče třeba toho hodnocení, tak jako většinou to bylo tak, že já jsem jim to jako musela donést, aby mi to třeba jako zakroužkovali. Oni to většinou jako ohodnotili, jak si mysleli, ale dál jsme to moc neprobírali. Když se se mnou ještě připravovala mamka třeba a tady viděla jako etiku, tak se zeptala třeba, jestli nepotřebuju, jako to podepsat nebo něco takovýho. Ale potom později, když jsem si to připravovala sama, tak jsem jako sama vyloženě musela jako přijít, že hehe, podepište mi to, no.

Jaký názor mají na etiku tvoji rodiče?

Já jsem myslím, že pro ně je to jako důležitý. Jako že pro ně je to důležitý, abychom to my měli, protože podle mě chtěli předejít tomu, abychom se chovali tak, jak se chovají na těch běžných základkách třeba kde tady tohleto jako nemaj. A právě chtěli, aby to mělo nějakou ještě jako přidanou hodnotu, třeba aby jejich děti prostě z té školy nevycházel úplně jako matlové. Aby se prostě uměli chovat no a věděli ty ctnosti a tak.

Jak se ctnosti konkrétně promítají do tvého života? Dokážeš vymyslet nějaký příklad?

Napadá mě pozdravit, zdravit starší lidi. To ani někteří dospělí nedělají. Nebo neumí ani poděkovat, i když to člověka úplně bije do očí. A nemluvím sprostě.

Zhodnocení

Ema v rozhovoru zmiňuje důležitost vlastní rodiny co se výchovy ke ctnostem týče. Má pocit, že už toho hodně znala od rodičů a škola její znalosti pouze doplnila, přesto se ale dozvěděla nové informace. Podle Emy je pro její rodiče důležité, aby ve škole etiku měla, protože jim záleží na tom, aby byla dobře vychovaná a aby škola měla nějakou přidanou hodnotu. Už teď si myslí, že bude mít díky této výchově výhodu do budoucna, že se bude umět lépe chovat a tím tedy přínos etiky pro svůj život hodnotí pozitivně na. Největší přínos výuky etiky vidí u malých dětí. V hodinách oceňovala hlavně týmovou práci při přípravě scének k jednotlivým ctnostem.

4.4. Rozhovor 4 - Anna

Co si myslíš o hodinách etiky v Parentes?

Je to takový odpočinkovější předmět. Na druhém stupni už to je nuda, celé to znovu probírat. Jinak jakože je to asi potřeba nějak se s tím seznámit, i ty lidi, co přijdou nějak jako nově, ale myslím si, že ta škola je tak jako i nastavená, aby ty jako děti to nějak zvládly.

Promiň, úplně ti nerozumím. Myslíš nové děti, které nastoupí do školy v pozdějším věku?

Jo, jakože celkově když podle mě přijdou jako novější děti k nám do školy, tak si myslím jakože se s tím potkávají nejenom na tý jako etice, že tam je to jako celkově. Na mě to tak působí, jakože celá ta škola je tak jako nějak jako udělaná.

Myslíš něco jako „prostoupena ctnostmi“?

Jo.

To mě k tomu napadá... Vím, jak to myslíš, ale je hezký, že to říkáš hned na úvod, že máš pocit, že to vlastně vidíš vlastně v tom každodenním životě ve škole a nejenom vlastně v té hodině etiky.

Jo.

Co si myslíš o obsahu hodin etiky?

Většinou už je tam člověk takovej vypnutej, jak je to volnější hodina, ale bavily mě debaty.

Jaká je tvoje zkušenost s etikou? Jsou pro tebe ctnosti, etika přínosné?

Tak já mám etiku nějak od školky, protože jsem chodila do Parentes a jako určitě mi to bylo přínosný jako od tý školky nějak třeba do 5. třídy si myslím, jakože člověk to neměl zase tak tolikrát vžitý. Ale potom na tom 2. stupni už to bylo takový, že si myslím, že už jako mi to nedávalo úplně nějak něco nového a taky ty návyky už člověk jako úplně nedodržel. Nebylo to takový jako třeba v té 1. třídě, to bylo fakt, jako že člověk se prostě snažil, řekl si, že fakt musí prostě mít toho jako smajlíka. Potom už na tom 2. stupni to bylo takový, jako že už bych to měla jako vžitý, že s tím nebyl nějak jako problém, nebo už jako na to i člověk zapomínal tím, že už si to jako kroužkoval sám. Na tom 2. stupni už si myslím, jakože tak jako člověk to vždycky tak jako neprožíval asi tak jako třeba první/druhý třídě. Už to nemá takovou důležitost.

A vnímáš ty ctnosti jako přínos pro tvůj život?

Já si jako myslím, že bych se to dozvěděla asi i bez tý etiky, podle toho, kde vyrůstám si myslím, že asi nějak jako by to ke mně jako skrz rodiče došlo. Na druhou stranu to určitě bylo přínosný, ale podle mě třeba zrovna já bych se k tomu dostala i přes rodiče nebo nějaký kroužky, kde taky jako jsou tady tyhle věci. Takže určitě to pomohlo, ale jako asi kdyby to nebylo, tak nic hrozného by se asi nestalo.

Tudíž vlastně říkáš, že je hrozně důležité, v jakém prostředí to dítě vyrůstá.

Jo.

Bylo pro tebe v hodinách etiky něco těžkého třeba na pochopení?

Někdy bylo těžší pochopit tu ctnost, ale jinak ne.

Hodnotili tě rodiče za dodržování návyku k dané ctnosti měsíce, když jsi byla mladší?

Ano, podepisovala to máma i táta. Někdy teda zapoměla. Ale když jsem byla menší, tak mi máma ty návyky říkala, připomínala. Teď už si to podepisuju sama a někdy si ten návyk ani nepamatuju...

Jaký názor mají na etiku tvoji rodiče?

Tak asi je to pro ně jako důležitý, ale tím že právě nikdo z nás nebyl na normální základce, tak to není tak, že by nám každou chvíli říkali „já jsem tak rád, že máte etiku“.

Jak se ctnosti konkrétně promítají do tvého života? Dokážeš vymyslet nějaký příklad?

Třeba pomoc ostatním, třeba když je vysloveně taková ta viditelná situace, kdy někdo si něco zapomněl, nebo někomu něco spadne, má plný ruce a ten druhý člověk mu jako nepomůže nebo tak. Některý lidi to prostě nepochopěj.

Zhodnocení

Hned v úvodu rozhovoru s Aničkou padla velmi zajímavá myšlenka. Anička říká, že hodiny etiky na druhém stupni už jsou pro ni spíš nuda a že si myslí, že děti se ve škole se ctnostmi setkají i jinde než na hodinách etiky. Neuměla to správně pojmenovat, ale můj nápad, že „škola je prostoupena ctnostmi“ se jí líbil a souhlasila, že přesně takhle to myslela. Musím říct, že s ní naprosto souhlasím, ctnosti a jejich využití a posilování jsou ve škole opravdu cítit v mnoha činnostech a je to jedna z nejzajímavějších myšlenek, které se mi podařilo během výzkumu získat. Anička si myslí, že by se o ctnostech nějakým způsobem dozvěděla i bez hodin etiky a poukazuje na to, že by ji k nim dovedli nejspíš rodiče, nebo zájmové kroužky na které chodí. Tím zmínila, jak je důležité prostředí, ve kterém dítě vyrůstá.

4.5. Vyhodnocení výzkumu

V rámci výzkumu se mi podařilo nahlédnout do myšlenek čtyř teenagerů, kteří prošli stejným typem vzdělávání, zahrnující výuku etiky, což je jejich společný rys a sledovaný jev tohoto šetření.

Analýzou získaných dat, při které jsem se zaměřila na hledání společných témat mezi jednotlivými rozhovory, jsem došla k následujícím zjištěním.

Na první primární otázku výzkumného šetření „Jaká je tvoje zkušenost s etikou?“ odpověděli všichni respondenti pozitivně. A to tak, že se dozvěděli určité množství nových informací, někteří více a někteří méně. Každopádně se dozvěděli nové informace nebo se prohloubily jejich znalosti o dobrých vlastnostech či o správném/slušném chování jedince ve společnosti. Tedy všichni zhodnotili výuku jako pozitivní věc, protože se dozvěděli něco nového.

Ema: „Takže podle mě jako určitě jsem se spoustu nových věcí dozvěděla, určitě mi to jako něco do života dalo.“

Anna: „Tak já mám etiku nějak od školky, protože jsem chodila do Parentes a jako určitě mi to bylo přínosný jako od té školky nějak třeba do 5. třídy si myslím, jakože člověk to neměl zase tak tolikrát vžitý.“

Matěj: „Ale třeba když jsme se bavili o drogách, tak to pro mě asi bylo nový.“

Jakub: „Protože o některých věcech jsem nevěděl nic a o některých jsem se jakoby dozvěděl víc podrobností, zopakoval si je.“

Tři respondenti uvedli, že jejich zkušenost etikou je mnohaletá a vlastně díky tomu mají pocit, že ctnosti ovládají nebo že jejich znalosti o tomto tématu jsou dostatečně hluboké. Děvčata zmiňují, že neustálé opakování ctností je ve straším věku nudné.

Ema: „Člověk se vlastně učí o něčem, co už jakoby slyšel a už to podle mě u těch starších není jako tolik potřeba, ale u těch mladších je to určitě dobrý.“

Anna: „Na druhým stupni už to je nuda, celé to znovu probírat.“

Zde vidím hlavní rozdíl, mezi studentkami 9. třídy a chlapci, kteří už chodí na jinou školu. Jakub je v těchto myšlenkách o trochu dál a po čtyřech měsících na střední škole vlastně hodnotí, že to, co se naučil na základní škole, je teprve začátek a na střední škole si

uvědomil, jak moc ctnosti formují charakter člověka a jak moc je využívá v praxi nyní, když je v jiném prostředí než na Základní škole Parentes.

Jakub: „No ne, právě mě přijde jako že to začíná teprve, protože jakoby v tý základní škole jako jsme načerpaly ty základy a potom se tou střední školou rozvíjíme přes ty ctnosti. A vlastně to víc podle mě aplikujeme než na základní škole.“

I druhý absolvent Matěj si uvědomuje, že chování studentů na střední škole se mnohdy liší od jeho vlastního. Vidí okolo sebe příklady jednání, kterého by se třeba sám ani nedopustil. Reflektuje tím vlastně svoje znalosti, které získal na základní škole, a to i přesto, že nemá pocit, že výuka etiky byla pro něj konkrétně přínosem.

Matěj: „Třeba všichni prostě pohazují odpadky a já ani prostě když jsem s nima, tak mi to je úplně jedno, co dělají jako oni, prostě já je jako rozhazovat nebudu. Prostě to odnesu do koše.“

Na druhou primární otázku „Jsou pro tebe ctnosti a etika přínosná?“ odpověděla většina respondentů že ano a přínos vidí v různých oblastech.

Ema si myslí, že má výhodu do budoucnosti, protože už teď ví, že jak se má chovat slušný člověk a už je s těmi ctnostmi seznámena. Přínos na svůj život hodnotí velmi pozitivně.

Ema: „Tak jako přínosné to pro mě určitě bylo.“ „A takže myslím, že v tomhle tom budu tak jako krok napřed nebo jak to říct, že budu v nějakých věcech třeba možná jako vyspělejší trošku jakože tím, že jsem je už třeba několikrát slyšela, tak mi třeba docvakne, co se třeba hodí, co se nehodí a tak.“

Anička hodnotí etiku velmi přínosně od školky do 5. třídy. Myslí si, že děti se v tomto věku snaží o dodržování konkrétních návyků a na etice jim velmi záleží. Co se týče přínosu pro svůj život, tak ten Anička hodnotí pozitivně, ale zároveň dodává, že má pocit, že by se dané informace dozvěděla i bez přítomnosti předmětu etiky ve škole. Jako důležitý faktor vidí prostředí, ve kterém dítě vyrůstá.

Anna: „Já si jako myslím, že bych se to dozvěděla asi i bez tý etiky, podle toho, kde vyrůstám si myslím, že asi nějak jako by to ke mně jako skrz rodiče došlo. Na druhou stranu to určitě bylo přínosné, ale podle mě třeba zrovna já bych se k tomu dostala i

přes rodiče nebo nějaký kroužky, kde taky jako jsou tady tyhle věci. Takže určitě to pomohlo, ale jako asi kdyby to nebylo, tak nic hrozného by se asi nestalo.“

Tudíž vlastně říkáš, že je hrozně důležité, v jakém prostředí to dítě vyrůstá.

„Jo.“

Jakub přínos etiky vidí asi nejzřetelněji ze všech respondentů. Říká, že by bez etiky byl úplně jiným člověkem. Myslí si, že by se choval jinak a že ho to ovlivnilo v pozitivním slova smyslu. Dokonce říká, že nyní často aplikuje ctnosti v reálných situacích ve svém životě.

Jakub: „Určitě bych byl úplně jinej. Asi bych mluvil úplně jinak a prostě bych se choval jinak. No prostě mě to ovlivnilo. Jako k dobrému samozřejmě. No, jak jsem třeba říkal, že pustim někoho sednout, když je potřeba a tak. Že vlastně aplikuju ty ctnosti do reálné situace, do života.“

Matěj se se svým názorem jako jediný trochu odlišuje od ostatních respondentů. A to proto, že říká, že etika je přínosná, ale spíše pro někoho, koho s tématem ctností nebo s tématem slušného chování neseznámili doma rodiče. Jemu přijde, že on s tím seznámen už byl.

Matěj: „Jako já si myslím, že to bylo přínosný, ale pro někoho, s kterým to rodiče neřešili už od mala, jako kterej to prostě věděl nebo tušil, jako že se to samozřejmě dělá, ale jako neslyšel to nikdy nějak jako nebo jako neříkali mu rodiče vyloženě ať to dělá, nebo tak.“

Shrnutí

Z provedené analýzy dat vyplývá několik klíčových myšlenek. První je respondenty mnohokrát zmíněná role rodičů a role prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a které formuje jeho osobnost. Všichni respondenti si uvědomují, jak důležitou roli tyto aspekty mají. Druhou myšlenkou je užitečnost hodin etiky. Respondenti si paradoxně uvědomují důležitost a přínos etiky, ale vyučovací hodiny je vlastně moc nebaví a jako důležitější vidí prostředí celé školy a rodiny. Očividně tedy diskuse v hodinách etiky byly přínosné, protože všichni respondenti jsou si velmi vědomi přínosu a důležitosti správného či slušného chování a dokáží vyjmenovat mnoho vlastních příkladů ze života, kde ctnosti uplatňují. Koncept hodnotově orientované (nejen) výuky v Základní škole Parentes má tedy svůj smysl a opodstatnění.

Závěr

Tato bakalářská práce se věnovala etice ctností ve výuce na základní škole Parentes. V první kapitole teoretické části jsem definovala základní pojmy klíčové pro téma práce, tedy: *ctnost*, *etika* a *etika ctností*. Ve druhé kapitole jsem se soustředila na seznámení s charakteristikou Základní školy Parentes. Rysy této instituce jsem uvedla do kontextu s myšlenkami svatého Josemarií Escrivy de Balaguer. Na závěr první části této práce jsem se zaměřila na průběh výuky etiky na této základní škole a také na moji osobní praxi.

Empirická část práce je také rozdělena na dvě kapitoly. V první kapitole jsem vysvětlila kvalitativní metodu výzkumu formou interpretativní fenomenologické analýzy. Dále jsem stanovila výzkumné otázky a seznámila s postupem výzkumu praktické části této bakalářské práce. Ve druhé kapitole empirické části práce jsem již analyzovala data získaná při rozhovorech s respondenty. Tento výzkum určil, že žáci základní školy hodnotí výuku etiky převážně pozitivně a jsou schopni aplikovat získané znalosti v praktickém životě. Jsou si vědomi přínosu výuky etiky, ale dávají silný důraz také na roli rodiny a vhodného prostředí. Tento výzkum tedy jasně poukazuje na pozitivní přínos výuky etiky na základních školách, ale i nutnost kooperace s rodinami dětí a neustálé vytváření vhodného prostředí pro rozvoj správného chování.

Bakalářská práce prokázala, že věnovat se výuce etiky má smysl, protože žáci sami cítí rozdíl, když se ocitnou v kolektivu s žáky, kteří výuku etiky neabsolvovali.

Seznam použité literatury

CRESWELL, John Ward a Cheryl N. POTH. *Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches*. 4th edition. Los Angeles: SAGE, c2018. ISBN 978-1-5063-6117-8.

GARCÍA HOZ, Víctor. *Myšlenky k výchově a vzdělávání: po stopách svatého Josemaríi*. Přeložila Helena VEPŘEKOVÁ. Unhošť: Lepanto, 2011. ISBN 978-80-904934-1-4.

JIRSA, Jakub, Matej CÍBIK, Marcus DÜWELL, et al. *Přístupy k etice. III*. Praha: Filosofia, 2016. ISBN 978-80-7007-482-4.

JIRSA, Jakub. „Jednej tak, jak by jednal ctnostný člověk: etika ctností a její problémy“, in: *Přístupy k etice. III*. Praha: Filosofia, 2016. ISBN 978-80-7007-482-4. Strana 179-218.

KÖSSLOVÁ, Barbora. *Tutoriální systém na základní škole – Praktická příručka pro učitele*. Vydala Základní škola Parentes Praha v rámci rozvojového programu MŠMT Podpora implementace Etické výchovy do vzdělávání v základních školách a v nižších ročnících víceletých gymnázií v roce 2016.

PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.

RYBNÍČKOVÁ, Veronika. *ROSTEME – výchova lidských ctností*. ZŠ Parentes 2020.

ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.

SOKOL, Jan. *Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů*. 6., rozš. vyd., (Ve Vyšehradu 4.). Praha: Vyšehrad, 2010. Moderní myšlení. ISBN 978-80-7429-056-5.

Elektronické zdroje

5 pilířů našich škol – Škola Parentes. *Škola Parentes – Základní škola a mateřská škola Parentes Praha* <https://www.parentes.cz/zakladni-skola-parentes-praha/cim-jsme-vyjimecni/5-piliru-nasich-skol/>.

ABZ.cz: slovník cizích slov. *ABZ.cz: slovník cizích slov – online hledání* <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/etika>.

Etika ctností • mujRozhlas. *mujRozhlas • Poslouchám, co chci* <https://www.mujrozhlas.cz/reflexe-historie-filozofie/etika-ctnosti>.

Filozofie školy - ZŠ Navis . *Soukromá základní škola a gymnázium Navis Praha-východ, Světice u Říčán – ZŠ Navis* <https://www.zsnavis.cz/cs/filozofie-skoly>.

HURSTHOUSE, Rosalind and Glen PETTIGROVE. Virtue Ethics. *Stanford Encyclopedia of Philosophy* <https://plato.stanford.edu/entries/ethics-virtue/>.

Mateřská Škola Ratolest <http://www.msratolest.cz/cs/filozofie-skoly>.

Obecné informace – Škola Parentes. *Škola Parentes – Základní škola a mateřská škola Parentes Praha* <https://www.parentes.cz/zakladni-skola-parentes-praha/o-skole/obecne-informace/>.

Poselství – Opus Dei. *Opus Dei – Nacházet Boha v každodenním životě* <https://opusdei.org/cs-cz/article/poselstvi/>.

Světec obyčejného života – Opus Dei. *Opus Dei – Svatý Josemaría* <https://opusdei.org/cs-cz/article/zivotopis-svateho-josemarii/>.

Virtue Ethics | Internet Encyclopedia of Philosophy. *Internet Encyclopedia of Philosophy | An encyclopedia of philosophy articles written by professional philosophers* <https://iep.utm.edu/virtue/>.

Vzdělávací program – Škola Parentes. *Škola Parentes – Základní škola a mateřská škola Parentes Praha* <https://www.parentes.cz/zakladni-skola-parentes-praha/cim-jsme-vyjimecni/vzdelavaci-program/>.

Základní Škola Světlo <https://www.zssvetlo.com/a/profil-skoly>.

Životopis Josemaríi Escrivy – Opus Dei. *Opus Dei – Svatý Josemaría* <https://opusdei.org/cs-cz/article/zivotopis/>.

Přílohy

Příloha č. 1 – Ctnost *Pořádek* 1.-2. ročník⁴⁹

POŘÁDEK

Aktivita

1. Pozoruj obrázek a řekni:

- Co dělá Filip? A Zuzka?
- Proč se maminka zlobí?
- Proč myslíš, že je dobré uklízet hračky?
- Uklízíš rád? Proč? Co všechno doma uklízíš a jak často?

2. Zjisti, kolik stojí následující věci:

VĚC	CENA
tvoje taška do školy:
tvoje přezůvky:
pero, které používáš:
školní lavice:
tvá učebnice matematiky:
žíněnka (do tělocvičny):

Rada

Starej se o věci, aby se nerozbily a déle vydržely. Vyplatí se to.

NÁVYK: MÁM SROVNANÉ VĚCI NA LAVICI / NA STOLE V POKOJI

HODNOCENÍ RODIČŮ ZA 1. – 15. DUBEN

MAMINKA (zakroužkuje hodnocení, které by dala)

😊 😐 😞 **PODPIS:**

TATÍNEK (zakroužkuje hodnocení, které by dal)

😊 😐 😞 **PODPIS:**

18

⁴⁹ RYBNÍČKOVÁ, Veronika. *ROSTEME – výchova lidských ctností*. ZŠ Parentes 2020.

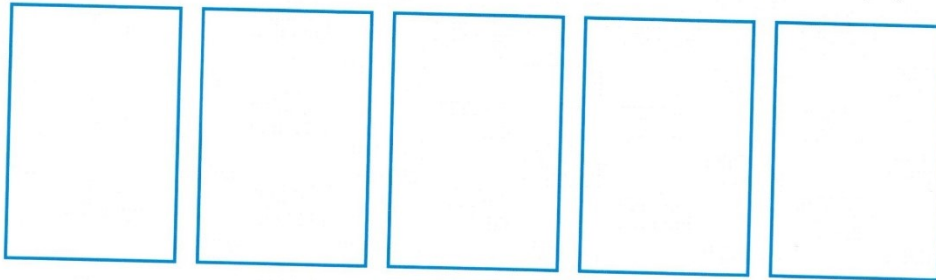
Souhlasíš?

V čistém a uklizeném bytě se líbí každému. Jestli bude doma krásně, nezáleží pouze na mamince. Je úkolem všech členů rodiny dbát o pořádek.

Ve třídě s nesmazanou tabulí, nesrovnanými věcmi na poličkách, s taškami povalujícími se po zemi a s rozbalenými svačinami na stolcích se neučí dobře. Když se bude každý žák snažit mít srovnané a uklizené své vlastní věci a služba bude plnit dobře svůj úkol, bude se celá třída cítit lépe.

Aktivita

1. Nakresli 5 věcí, o které se můžeme lépe starat, aby déle vydržely. Vyber si mezi velkými (stůl, skříň,...) i malými věcmi (tužka, tričko na tělocvik,...).

2. Vybarvi veselými barvami obláčky, ve kterých jsou činnosti, které slouží k udržení pořádku. Do prázdného obláčku napiš, jak jinak lze ještě udržovat pořádek.

Ustýlám si postel.

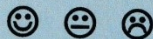
Když se převléknu po TV, uklidím své oblečení a boty.

Když jdu spát, nechám hračky rozházené na zemi.

Když vidím ve škole na zemi papírek, seberu ho, i když

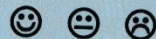
NÁVYK: MÁM SROVNANÉ VĚCI NA LAVICI / NA STOLE V POKOJI
HODNOCENÍ RODIČŮ ZA 16. – 30. DUBEN

MAMINKA (zakroužkuje hodnocení, které by dala)

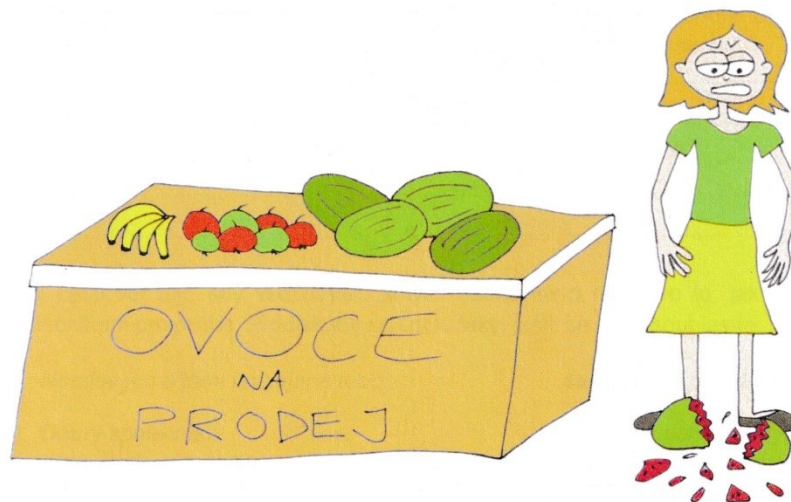
PODPIS:

TATÍNEK (zakroužkuje hodnocení, které by dal)

PODPIS:

SLUŠNOST

Aktivita

1. Pozoruj obrázek a řekni:
 - Co je to za paní? Co se jí právě stalo?
 - Jak asi tato paní reagovala?
 - Určitě jsi již někdy slyšel dospělé, kteří řekli nějaké neslušné slovo, když se jim stalo něco nepříjemného (rozlili pití, vypadlo jim něco z ruky,...). Myslíš, že mohli reagovat jinak?
 - Jak reagují tví rodiče? A ty? Umiš se ovládnout a mluvit jen slušně?
2. Vybarvi, co vše nám pomáhá, abychom mluvili slušně. Ostatní výrazy nevybarvuj.

TRPĚLIVOST HUMOR SPĚCH
SNAHA ZLOBA SEBEOVLÁDÁNÍ

Rada

Než někomu vynadáš, zastav se na pár vteřin a odpověz upřímně na tyto otázky: Je to nutné? Mohu totéž říct v klidu, bez křiku? Mohl bych použít jen slušné výrazy a slova, která druhého neurazí? Pak jednej.

NÁVYK: MLUVÍM SLUŠNĚ

HODNOCENÍ RODIČŮ ZA 1. – 15. ŘÍJEN

MAMINKA (zakroužkuje hodnocení, které by dala)

PODPIS:

TATÍNEK (zakroužkuje hodnocení, které by dal)

PODPIS:

Souhlasíš?

Jací lidé jsou nejoblíbenější? Ti, kteří jsou milí vůči ostatním, umí se usmívat, zdraví druhé, ptají se jich, jak se mají, nepohrdají ostatními. Pokud nemohou říct nic dobrého, raději mlčí. Umí se ovládat a nejednají jen podle toho, jak se zrovna vyspali a jak se cítí.

Aktivita

1. Napiš, co znamená, když o někom řekneme, že je to „slušný člověk“.

.....
.....

2. Spoj části vět tak, aby vše dávalo smysl. Jedná se o rady pro to, jak být dobrým společníkem pro druhé. Prodiskuj se spolužáky, jestli se vším souhlasíte.

<i>Nemluv jen o tom, co zajímá tebe,...</i>	<i>...často nemá pravdu.</i>
<i>Dobrý společník...</i>	<i>...umí naslouchat druhým.</i>
<i>Než začneš mluvit,...</i>	<i>...nechtěj mít vždy poslední slovo.</i>
<i>Ten, kdo křičí,...</i>	<i>...ale ukaž zájem o to, co říkají druzí.</i>
<i>Pozorně poslouvej...</i>	<i>...obohatím se jejich znalostmi.</i>
<i>Když naslouchám druhým,...</i>	<i>...názory druhých.</i>
<i>Nech mluvit druhé,...</i>	<i>...rozmysli si, co řekneš.</i>

3. Dva žáci se budou pět minut bavit na dané téma (např.: Je lepší kulaté rajče, nebo by bylo výhodnější, kdyby bylo hranaté?; Jaký je nejlepší počet dětí ve třídě? Mělo by jich být spíše více, anebo méně? Jaké to má výhody a nevýhody? Apod.). Ostatní zaznamenávají chování oněch bavících se spolužáků. Zapisují si např.:

- Počká, než druhý domluví, neskáče mu do řeči.
- Používá nevhodná slova.
- Dívá se druhému do očí, když mluví.
- Moc křičí.
- Mluví příliš potichu.
- Atd.

NÁVYK: MLUVÍM SLUŠNĚ

HODNOCENÍ RODIČŮ ZA 16. – 31. ŘÍJEN

MAMINKA (zakroužkuje hodnocení, které by dala)

PODPIS:

TATÍNEK (zakroužkuje hodnocení, které by dal)

PODPIS:

SOLIDARITA

<https://pixabay.com/photos/poor-slums-india-people-kids-2754335/>

Souhlasíš?

Solidární člověk se zajímá o druhého, který má potíže. Nejedná se jen o soucit s ním, ale o přijetí jeho situace za vlastní a společné kroky, jež by měly vést k dosažení žádoucího dobra. Solidární jsou lidé, když například zcela nezištně pomáhají v oblastech, které postihly přírodní katastrofy.

Aktivita

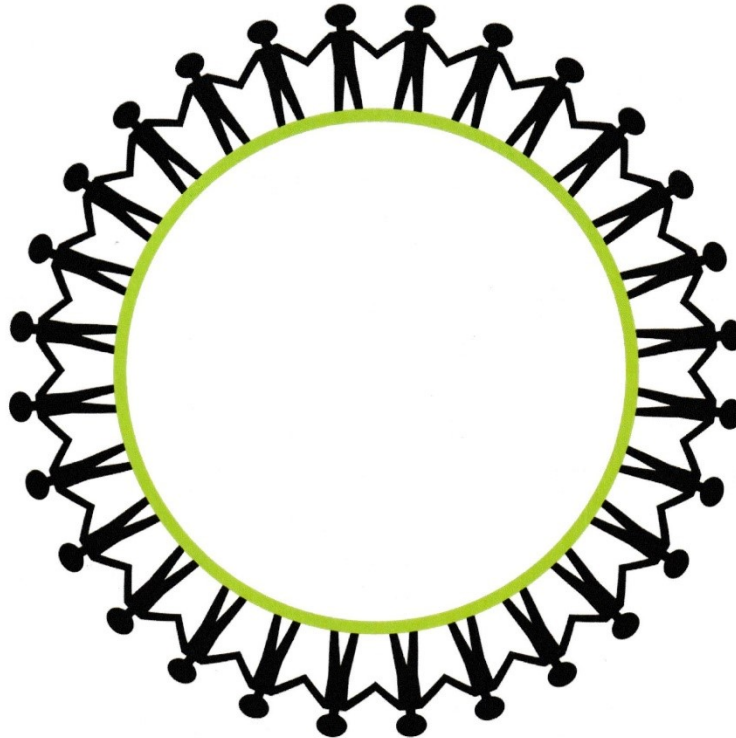
1. Slovo „solidarita“ pochází z latinského *solidus*, což znamená pevný, celistvý. Vysvětlí, jak to souvisí s dnešním významem slova solidarita.
2. Napiš alespoň 3 synonyma ke slovu solidarita:
.....
3. Zjisti co nejvíce informací o polském hnutí Solidarita, které vzniklo v roce 1980.
4. Jan Pavel II., papež pocházející z Polska, kdysi napsal: *Solidarita „není jen neurčitý soucit nebo povrchní dojetí nad zlem, týkajícím se mnoha blízkých nebo vzdálených osob. Naopak, je to pevná a trvalá odhodlanost usilovat o obecné blaho neboli dobro všech a jednoho každého, protože všichni jsme zodpovědní za všechny.“* (Sollicitudo rei socialis, b. 38) Znáš některé lidi, kteří by splňovali tuto definici?

NÁVYK: KAŽDÝ DEN ALESPŮŇ 1X NĚKOMU POMOHU

SEBEHODNOCENÍ ZA 1. – 15. LISTOPAD: 😊 😐 😞

Aktivita

1. Vysvětli význam slova „nezištně“:
2. Do kruhu vepiš co nejvíce vlastností, které musí mít solidární člověk:

<https://pixabay.com/vectors/globe-help-together-green-306712/>

3. Očísluj následující činnosti dle toho, jak solidární podle tebe jsou. Použij čísla od 1 do 7, každé číslo smíš použít jen jednou. Pak své výsledky porovnej s ostatními.

umět naslouchat druhým
starat se o zvířata
pracovat jako dobrovolník
poskytnout první pomoc zraněným
pustit někoho sednout
spolupracovat na činnostech věnovaných malým dětem
poskytnout peníze na dobročinné účely

NÁVYK: KAŽDÝ DEN ALESPŮŇ 1X NĚKOMU POMOHU

SEBEHODNOCENÍ ZA 16. – 30. LISTOPAD: 😊 😐 😞